

การศึกษาตามแนวทางขององค์กรพุทธฉือจี้: แนวคิดและการจัดการของโรงเรียนฉือจี้ เชียงใหม่*

พิชญรัตน์ เหมนาไผ่**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์อยู่ 3 ประการได้แก่ 1) เพื่อศึกษาประวัติและแนวคิดขององค์กร พุทธฉือจี้ 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ และ 3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า องค์กรพุทธฉือจี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1966 ณ ไต้หวันโดยท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนซึ้งแนวคิดสำคัญ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาตามแนวทางขององค์กรพุทธฉือจี้: แนวคิดและการจัดการของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่” ได้รับทุนสนับสนุนจาก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยทำการเก็บข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2558-2559

** อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

E-mail: aupitchism@gmail.com

วันที่รับบทความ 6 มกราคม 2563 วันที่แก้ไขบทความ 5 พฤษภาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ 26 พฤษภาคม 2563

ที่ขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร คือ อุดมการณ์พระโพธิสัตว์ ส่วนแนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ พบว่ามีหลักปรัชญาการศึกษาที่สำคัญคือ พรหมวิหาร 4 หรืออัมปมัญญา 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมื่อวิเคราะห์แนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ 4 ด้าน ล้วนยึดโยงกับแนวคิดพระโพธิสัตว์ กล่าวคือ 1) ผู้เรียนเป็นดัง “พระโพธิสัตว์น้อย” 2) ผู้สอนเปรียบเสมือน “พระโพธิสัตว์” 3) เนื้อหาอาจเทียบได้กับ “อุบายวิธี” ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสอนธรรมของพระโพธิสัตว์และยังเป็นวิธีการที่ “พระโพธิสัตว์น้อย” ใช้เพื่อหยั่งเห็นความจริง ความดี ความงาม และ 4) กระบวนการจัดการเรียนการสอนเปรียบเสมือน “โพธิสัตว์มรรค”

คำสำคัญ: องค์กรพุทธฉือจี้, แนวคิดและการจัดการศึกษา, โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่

The Education according to Tzu Chi Buddhist Organization: Concepts and Managements of Chiang Mai Tzu Chi School*

Pitchayarat Hemnalai**

Abstract

This research article is of 3 objectives, namely, 1) to study the history and concepts of the Buddhist Tzu Chi organization, 2) to study the concepts and educational management of Chiang Mai Tzu Chi School, and 3) to analyze the concepts and educational management of Chiang Mai Tzu Chi School. From the study, it was found that Tzu Chi Buddhist Organization was founded by Master Cheng Yen in 1966 in Taiwan. The Most important concept that drives missions of the organization is the Bodhisattva ideal. In part of the concepts and educational managements of Chiang Mai Tzu Chi School, its educational philosophy are brahmavihārās or Appamaññā (Metta, Karuna, Mudita and Upekkha). From the analysis of concepts and educational managements of Chiang Mai Tzu Chi

* This article is a part of research entitled “The Education according to Tzu Chi Buddhist Organization: Concepts and Managements of Chiang Mai Tzu Chi School” funded by Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University. Data were collected during 2015-2016.

** Lecturer, Department of Religion and Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University. Email: aupitchism@gmail.com
Received January 6, 2020, Revised May 5, 2020, Accepted May 26, 2020

School in four aspects, it was found that all four aspects are linked to the concept of Bodhisattva. That is to say: 1) the students are like “Little Bodhisattva”, 2) the teachers are like “Bodhisattva” 3) the content may be comparable to “Upaya” (Skillful Means), a tool for teaching the Dharma of Bodhisattva and a method used by “Little Bodhisattva” for seeing truth, goodness, and beauty, and 4) the teaching and learning processes are like “Bodhisattva-marga” (the path of Bodhisattva).

Keywords: The Buddhist Tzu Chi Organization, Concepts and Educational Managements, Chiang Mai Tzu Chi School

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

องค์กรพุทธฉือจี้ (Tzu Chi Buddhist Organization, 佛教慈濟組織)¹ เป็นองค์กรพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลกในปัจจุบัน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายตัวและเติบโตอย่างรวดเร็วกล่าวคือ มีสำนักงานและจุดติดต่อใน 56 ประเทศ และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้คนในประเทศต่าง ๆ รวม 92 ประเทศ (ฉือจี้, [ม.ป.ป.]) อนึ่ง องค์กรพุทธฉือจี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) ณ เมือง ฮวาเหลียน (Hualien) ไต้หวัน (Taiwan)² โดยท่านธรรมาจารย์เจิ้งเยียน (Cheng Yen, 證嚴法師) ภิกษุณี ในพระพุทธศาสนา มหายานชาวไต้หวัน ผู้ซึ่งมีอุดมการณ์อย่างมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อสังคมด้วยหลักการแรกเริ่มที่สั้น ๆ แต่ได้ใจความว่า “ช่วยคนจน สอนคนรวย” (教富濟貧) จากหลักการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดเป็นภารกิจเพื่อการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสำคัญอยู่ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการกุศล (charity) ด้านการแพทย์ (medical) ด้านการศึกษา (education) ด้านมนุษยธรรม (humanitarian) ด้านการบรรเทาทุกข์สากล (international relief) ด้านการบริจาคไขกระดูก (Bone marrow registry) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (environmental protection) และด้านอาสาสมัครชุมชน (community volunteers) (ประเวศ วะสีและคณะ, 2552, หน้า 220-223) ในบรรดาภารกิจทั้ง 8 ด้านที่กล่าวมาข้างต้น ดูเหมือนว่าองค์กรพุทธฉือจี้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปจากภารกิจด้านการกุศล ด้านมนุษยธรรม และด้านการบรรเทาทุกข์สากลมากที่สุด ดังเช่นในเหตุการณ์ภัยพิบัติจากคลื่นยักษ์สึนามิที่เกิดขึ้นในภาคใต้ของประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2547 ซึ่งทางองค์กรพุทธฉือจี้ดำเนินการเข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ (พระไพศาล วิสาโล, 2557) ในขณะที่ภารกิจด้านการศึกษาดูเหมือนจะถูกมองข้ามหรือหลงลืมมากกว่า

¹ การให้อำนาจเงินกำกับจะให้ครั้งเดียวเมื่อชื่อ/คำ/วลีนั้นปรากฏเป็นครั้งแรกเท่านั้น

² ผู้เขียนตระหนักดีว่าสถานะของไต้หวันยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่าเป็นประเทศหรือไม่ ดังนั้นในบทความนี้จึงไม่ใช้คำว่า “ประเทศไต้หวัน” ยกเว้นในการอ้างอิง ผู้เขียนจะใช้ตามต้นฉบับที่นำมาอ้างอิง

ด้านอื่น ๆ ทั้งที่ในความเป็นจริงนั้นองค์กรพุทธนิจให้ความสำคัญแก่ภารกิจด้านการศึกษามากยิ่งหย่อนไปกว่าภารกิจด้านอื่นเลย

เริ่มแรกของการเกิดภารกิจด้านการศึกษาขององค์กรพุทธนิจนั้นมีผลมาจากการตั้งคำถามต่อระบบการศึกษาของไต้หวันที่มีงมุ่นในเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้เรียนในแง่วิชาการมากกว่าในแง่คุณธรรมจริยธรรมเป็นสำคัญ การตั้งคำถามดังกล่าวส่งผลให้ทางองค์กรพุทธนิจสังเกตเห็นความสำคัญของระบบการศึกษาที่พึงประสงค์ คือผู้เรียนควรจะมีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปพร้อมกับวิชาการ ด้วยเหตุดังนั้น ทางองค์กรพุทธนิจจึงได้ขยายวิสัยทัศน์ด้วยการจัดการศึกษาตามกรอบแนวคิดของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน โดยมีการจัดการศึกษาซึ่งครอบคลุมทุกระดับตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถม มัธยมศึกษา ไปถึงระดับอุดมศึกษา ตลอดจนศูนย์วิจัย ยิ่งไปกว่านั้นการจัดการศึกษาดังกล่าวก็มีได้จำกัดอยู่เฉพาะในไต้หวัน

ในประเทศไทย องค์กรพุทธนิจได้ก่อตั้งโรงเรียนนิจจีเชียงใหม่ (Chiang Mai Tzu Chi School, 清邁慈濟學校) ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2548 นับว่าประเทศไทยเป็นประเทศแรกต่อจากไต้หวันที่ได้มีการสร้างโรงเรียนซึ่งจัดระบบการศึกษาตามแนวทางขององค์กรพุทธนิจขึ้น หากพิจารณาสถานะของโรงเรียนนิจจีเชียงใหม่แล้วน่าจะกล่าวได้ว่าโรงเรียนนี้มีสถานะที่เรียกว่าเป็น “โรงเรียนวิถีพุทธ”³ ประเภทหนึ่ง ซึ่งก็มีความน่าสนใจสำหรับการศึกษาเชิงวิชาการในตัวเองไม่น้อยอยู่แล้ว แต่ความสนใจกลับยิ่งเพิ่มทวีไปกว่านั้นอีกก็เพราะว่าเมื่อพิจารณาเทียบกับคำนิยามที่เป็นทางการของคำว่า “โรงเรียนวิถีพุทธ” แล้วดูเหมือนว่า

³ กระทรวงศึกษาธิการให้คำนิยามของ “โรงเรียนวิถีพุทธ” ว่า “โรงเรียนระบบปกติทั่วไป ที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนา การกิน อยู่ ดู ฟังให้เป็น โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 7)

โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่จะไม่ถูก “นับรวม” อยู่ในกลุ่มนั้น ดังจะเห็นได้จากที่ การศึกษาอิสระระดับปริญญาโทของพระสุคำ สุยา (2553) ชื่อ “การบริหารโรงเรียน วิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งสำรวจโรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 26 แห่ง ไม่ปรากฏว่ามีโรงเรียนฉือจี้ เชียงใหม่ อยู่ในรายชื่อแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม การที่โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ไม่ถูก “นับรวม” ว่าเป็นโรงเรียน วิถีพุทธนั้นอาจเป็นไปได้ว่ามีสาเหตุมาจากค่านิยมของคำว่า “โรงเรียนวิถีพุทธ” ของกระทรวงศึกษาธิการที่แคบเกินไป หรืออาจมาจากการตีความแนวคิด ทางการศึกษาขององค์กรพุทธฉือจี้คลาดเคลื่อนไปหรืออาจเข้าใจว่า “โรงเรียนวิถี พุทธ” ในบริบทของสังคมไทยจะต้องหมายถึงพระพุทธศาสนาที่เป็นเถรวาทเท่านั้น เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะมาจากสาเหตุอะไร ก็ไม่สามารถลบล้างความจริงที่องค์กรพุทธ ฉือจี้แสดงให้เห็นมาโดยตลอดว่าภารกิจในทุกด้านที่กระทำล้วนแต่ดำเนินไปตาม วิถีแห่งพระพุทธศาสนาทั้งสิ้นแม้ว่าจะเป็นแนวทางพระพุทธศาสนาหายานซึ่ง ต่างออกไปจากแนวทางพุทธกระแสหลักในประเทศไทยก็ตาม

ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยเหตุที่ว่างานวิชาการพุทธศาสนศึกษา (Buddhist studies) ในปัจจุบัน ถือว่าองค์กรพุทธฉือจี้จัดเป็นขบวนการทางพระพุทธศาสนา (Buddhist movement) ที่เรียกว่า “พุทธศาสนาเพื่อสังคม” (Engaged Buddhism) (Yao, 2012) ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นขบวนการทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญ ที่สุดขบวนการหนึ่งในยุคร่วมสมัย (Deitrick, 2007, pp. 310-311) ทำให้ การศึกษาแนวคิดและการจัดการการศึกษาขององค์กรพุทธฉือจี้ในฐานะที่เป็น พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมเช่นนี้น่าจะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนให้เห็น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับโลกปัจจุบันซึ่งเป็นลักษณะร่วมที่สำคัญ ประการหนึ่งของขบวนการพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมอีกด้วย

ด้วยเหตุดังที่กล่าวมาทั้งหมด บทความวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาในประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่

โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาประวัติและแนวคิดขององค์กรพุทธฉือจี้ 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ และ 3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลจากการลงพื้นที่ (field research) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interviews) ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยที่ได้นั้น นอกจากจะสร้างองค์ความรู้ในเรื่องการศึกษาตามแนวทางองค์กรพุทธฉือจี้โดยตรงแล้ว ยังน่าจะก่อให้เกิดคุณูปการต่อวงวิชาการ ทั้งการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา มหายาน ด้านพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม อีกทั้งยังจะช่วยให้เข้าใจความเกี่ยวเนื่องของพระพุทธศาสนากับโลกปัจจุบันได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. ประวัติของผู้ก่อตั้งองค์กรพุทธฉือจี้

เหยา อี้ว่ซวง (Yao Yu-Shuang)⁴ (Yao, 2012, p. 59) ได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นไปไม่ได้เลยที่จะกล่าวถึงประวัติขององค์กรพุทธฉือจี้ โดยไม่กล่าวถึงประวัติของผู้ก่อตั้งคือท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียน ดังนั้นในที่นี้ ผู้เขียนจึงขอเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงประวัติของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนพอสังเขป

ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียน (Master Cheng Yen) เดิมชื่อ หวาง จินหยุน (Wang Jinyun, 王錦雲) เกิดเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1937 (พ.ศ. 2480) ที่เมืองชิงสุ่ย (Qingshui, 清水) ซึ่งเป็นเมืองเล็ก ๆ ในนครไถจง (Taizhong, 台中市) ทางภาคกลางของไต้หวัน เป็นลูกสาวคนที่ 3 ของครอบครัว เมื่ออายุ 11

⁴ เหยา อี้ว่ซวง จบการศึกษาปริญญาเอก ด้านสังคมวิทยาศาสนา จากคิงส์ คอลเลจ มหาวิทยาลัยแห่งลอนดอน (King's College, University of London) เมื่อปี 2001 ด้วยการเขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเรื่อง “The Development and Appeal of the Buddhist Compassion Relief Movement in Taiwan” ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นรองศาสตราจารย์ ที่มหาวิทยาลัยไฝวกวง (Fo Guang University) ไต้หวัน และมีความเชี่ยวชาญพิเศษเกี่ยวกับศาสนาร่วมสมัยในไต้หวัน

เดือน อาผู้เป็นน้องชายแท้ ๆ ของพ่อผู้ให้กำเนิดได้รับไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม ต่อมาพ่อแม่บุญธรรมมีลูกอีก 4 คน ฐานะครอบครัวใหม่ของท่านค่อนข้างดี มีธุรกิจ ด้านบันเทิง คือ มีคณะจ๊ว และโรงภาพยนตร์ การที่ท่านเป็นบุตรคนโตถือเป็น โอกาสอันดีที่ทำให้ท่านได้เรียนรู้และช่วยเหลือธุรกิจของครอบครัวนับตั้งแต่จบ ประถมศึกษาจนช่วงอายุ 20 ปี เมื่ออายุได้ 15 ปี แม่บุญธรรมของท่านป่วยด้วย โรคกระเพาะอาหาร ท่านจึงได้ตั้ง จิตอธิษฐานกับพระโพธิสัตว์กวนอิม (Guan Yin) ขอให้แม่บุญธรรมหายป่วย โดยขอลดอายุของตนเองลง 12 ปีและจะกินมังสวิรัต ตลอดชีวิต เพื่ออุทิศส่วนบุญกุศลนี้เป็นการเพิ่มอายุขัยให้กับแม่บุญธรรม (Huang, 2009, pp. 18-19) เมื่ออายุได้ประมาณ 23 ปี พ่อบุญธรรมเสียชีวิตกะทันหัน ด้วยโรคเส้นโลหิตในสมองแตก ท่านมีความสะเทือนใจมาก จนได้มีโอกาสเข้าวัด เพื่อศึกษาธรรมะและคิดที่จะออกบวชในที่สุด ต่อมาในปีค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนได้พบภิกษุณีท่านหนึ่งนามว่าท่านธรรมาจารย์ชีวเต้า (Xiu Dao, 修道法師) และได้พำนักอยู่ที่วัดหลายแห่งทางชายฝั่งตะวันออกของ ไต้หวันซึ่งเป็นพื้นที่ที่ด้อยพัฒนาและประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ดังนั้น ท่านทั้งสองจึงได้ตั้งปณิธานอย่างแน่วแน่ว่าจะไม่รับบิณฑบาตใด ๆ จากชาวบ้าน และเลี้ยงตนเองโดยปลูกผักและหารายได้จากการขายสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ ที่ ทำเอง จนในปีค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนตัดสินใจบวช เป็นภิกษุณีด้วยตนเอง ไม่มีพระอุปชฌาย์ (ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน, 2553, ชีวิตประวัติของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน)

ในปีค.ศ. 1963 (พ.ศ. 2506) ท่านได้บวราณตนเป็นศิษย์และขอบวช เป็นภิกษุณีโดยมีท่าน ธรรมาจารย์อินซุ่น (Yin Shun, 印順法師) เป็นพระอุปชฌาย์ ซึ่งได้ให้โอวาทแก่ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนยึดถือเป็นแนวคิดและปฏิบัติว่า “เพื่อพุทธศาสนา เพื่อมวลชีวิต”⁵ (At all times do everything for Buddhism,

⁵ เป็นคำแปลในหนังสือ “วิถีครูผู้ประเสริฐ วาทีธรรมด้านการศึกษา ธรรมาจารย์ เจิ้งเอี้ยน” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัย ฉือจี้, 2555, ปกใน)

everything for sentient beings, 為佛教, 為眾生。)(Jones, 1996, p. 371) หลังจากนั้นท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน ก็ได้เริ่มต้นงานการกุศลในกระตอมเล็ก ๆ หลังวัดผู้หมิง (Puming, 普明寺) เมืองฮวาเหลียน (Hualien) โดยมีความเป็นอยู่อย่างลำบาก เพราะยึดมั่นในปณิธานที่จะไม่รับบิณฑบาต เนื่องจากเห็นว่าทุกคนมีความทุกข์ยากลำบากมากพอแล้ว ท่านและศิษย์จึงไม่รับประกอบพิธีกรรมใด ๆ และตั้งกฎให้ตนเองไว้ว่า “วันใดไม่ทำงาน วันนั้นจะไม่กิน” (一日不做, 一日不食。) โดยท่านหารายได้เพื่อการประทั้งชีวิตด้วยการทำงานฝีมือหลากหลายชนิด (Huang, 2009, p. 24)

3. ประวัติและความเป็นมาขององค์กรพุทธฉือจี้

ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนได้เชิญชวนให้ศิษย์ชวนให้ญาติให้คนจำนวน 30 คนร่วมกันออมเงินวันละ 5 เซนต์ได้หัววัน โดยหยอดเงินทุกวันในกระบอกไม้ไผ่ มีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้และแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมว่าชาวพุทธสามารถทำงานเพื่อสังคมได้ ต่อมาคำขวัญที่ว่า “เงินเพียง 5 เซนต์สามารถช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์ได้” (五毛錢可救人) แพร่หลายออกไปทั่วเมืองฮวาเหลียน จนในที่สุดท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนได้ก่อตั้งองค์กรพุทธฉือจี้ขึ้นอย่างเป็นทางการในวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) (ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน, 2553, ชีวิตประวัติของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน) ที่เมืองฮวาเหลียน โดยมีภารกิจขององค์กร คือ การหารายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสำหรับผู้ที่ยากจนกำลังทรัพย์ ด้วยการทำรองเท้าสำหรับเด็กเล็กซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะต้องทำรองเท้าให้ได้คนละ 1 คู่ต่อวัน นอกจากนั้นเหล่าสมาชิกยังทำงานเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือ ผู้ยากไร้และผู้ป่วยทั้งทางจิตวิญญาณและวัตถุ เช่น การทำความสะอาดบ้านของผู้ยากไร้และนำผู้ป่วยไปหาหมอ (Yao, 2012, p. 71)

ในปีค.ศ. 1978 (พ.ศ. 2521) องค์กรพุทธฉือจี้ยังถือว่าเป็นองค์กรที่มีขนาดเล็กและตั้งอยู่เพียงแห่งเดียว ไม่มีการขยายสาขาไปยังพื้นที่อื่นในไต้หวัน อย่างไรก็ตามงานขององค์กรได้เริ่มเป็นที่รู้จัก ดังมีรายงานว่ายอดเงินที่มีทั้งหมด

ขององค์กรพุทธฉือจี้มีมากกว่า 1 ล้านเหรียญไต้หวันและช่วยเหลือผู้คนได้มากกว่า 500 คน ช่วงระหว่างปี ค.ศ.1978-1985 (พ.ศ.2521-2528) ถือเป็นช่วงที่องค์กรพุทธฉือจี้มีการแผ่ขยายไปยังเมืองหลวงคือกรุงไทเป และพื้นที่ภาคตะวันตกของไต้หวัน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูงกว่าภาคตะวันออก หมายความว่าสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเติบโตขององค์กรพุทธฉือจี้ได้แก่ โครงการสร้างโรงพยาบาลฉือจี้ซึ่งเริ่มต้นขึ้นเมื่อปีค.ศ.1978 (พ.ศ. 2521) (Yao, 2012, pp. 71-72)

ข่าวเกี่ยวกับการสร้างโรงพยาบาลของท่านธรรมอาจารย์เจิ้งเอียนทำให้ชื่อเสียงของท่านแพร่กระจายออกไปจนเริ่มเป็นที่รู้จักทั่วไต้หวัน และเมื่อมีการสร้างทางรถไฟเส้นทางใหม่ขึ้นรอบเกาะทำให้ท่านธรรมอาจารย์เจิ้งเอียนสามารถเดินทางเข้าสู่กรุงไทเปได้สะดวกมากขึ้นจนทำให้องค์กรพุทธฉือจี้ได้หยั่งรากลงในนครหลวงแห่งนี้ในที่สุด (Yao, 2012, p. 72) ผลที่ตามมาก็คือ ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของไต้หวันจำนวนไม่น้อยได้ให้ความสนใจโครงการสร้างโรงพยาบาลขององค์กรพุทธฉือจี้อย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้นโรงเรียนแพทย์ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวันมีความประทับใจโครงการดังกล่าวอย่างมากจนตกลงที่จะจัดหาบุคลากรที่ผ่านการฝึกฝนและอบรมตลอดจนจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ต่าง ๆ ให้แก่โรงพยาบาลขององค์กรพุทธฉือจี้ (Yao, 2012, p. 73)

4. แนวคิดและภารกิจขององค์กรพุทธฉือจี้

สำหรับหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงแนวคิดและภารกิจขององค์กรพุทธฉือจี้ โดยแยกออกเป็น 2 หัวข้อย่อย ได้แก่ 1) แนวคิดขององค์กรพุทธฉือจี้ และ 2) ภารกิจขององค์กรพุทธฉือจี้ ซึ่งผู้เขียนจะอธิบายรายละเอียดของแต่ละหัวข้อไปตามลำดับ ดังต่อไปนี้

4.1 แนวคิดขององค์กรพุทธฉือจี้

องค์กรพุทธฉือจี้จัดตั้งขึ้นในรูปแบบของมูลนิธิพุทธฉือจี้ มีชื่อเต็มว่า “มูลนิธิเมตตาสงเคราะห์พุทธ ฉือจี้” (The Buddhist Compassion Relief Tzu Chi Foundation, 財團法人中華民國佛教慈濟慈善事業基金會) ตามข้อมูลในปีค.ศ. 2016 (พ.ศ. 2559) ซึ่งเป็นวาระครบรอบ 50 ปีของการก่อตั้ง องค์กรพุทธฉือจี้มีสำนักงานสาขาใน 56 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย และมีสมาชิกทั่วโลกกว่า 10 ล้านคน มีโรงพยาบาล 6 แห่งในไต้หวัน มีสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัย มีสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ขนาดใหญ่และสำนักพิมพ์งานเขียนต่างๆ ของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเจี้ยนและมูลนิธิพุทธฉือจี้ (Tzu Chi Foundation, 2017, pp. 8-9)

แนวคิดที่สำคัญขององค์กรพุทธฉือจี้เป็นไปตามความเชื่อของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเจี้ยน นั่นก็คืออุดมคติโพธิสัตว์ สำหรับพระพุทธรูปนามหายาน พระโพธิสัตว์ก็คือผู้ที่เปี่ยมด้วยความกรุณาและปัญญา รวมทั้งมีปณิธานที่จะช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งปวงให้พ้นจากความทุกข์และจะเสียสละตนเป็นคนสุดท้ายที่พ้นจากความทุกข์ พระไพศาล วิสาโล อธิบายว่าท่านธรรมาจารย์เห็นว่ามีมนุษย์ทุกคนมีโพธิสัตว์ภาวะอยู่ในตนพระโพธิสัตว์ไม่ได้อยู่เบื้องบนหรืออยู่ในสรวงสวรรค์ หากแต่อยู่ในตัวเรา เราทุกคนสามารถเป็นโพธิสัตว์ได้ทั้งสิ้น แนวคิดดังกล่าวมีลักษณะที่สำคัญคือการเห็นความทุกข์ของผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจในความทุกข์ยากลำบากของผู้อื่น และต้องการที่จะช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์นั้น ยิ่งไปกว่านั้นยังแปรรูปออกมาเป็นความศรัทธาในความคิดของผู้อื่น เนื่องจากเชื่อว่าทุกคนต่างมีพุทธภาวะหรือโพธิสัตว์ภาวะเช่นเดียวกัน มีความรักมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีความเชื่อใจผู้อื่น เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ทำความดี มีการให้อภัยผู้อื่น (พระไพศาล วิสาโล, 2550, หน้า 22-28) ดังคำกล่าวของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเจี้ยนที่ว่า “ได้หล้านี้ ไม่มีใครที่ฉันไม่รัก...ได้หล้านี้ ไม่มีใครที่ฉันไม่เชื่อใจ...ได้หล้านี้ ไม่มีใครที่ฉันไม่ให้อภัย...ได้หล้านี้ ไม่มีใครที่ฉันให้ทั้งสามสิ่งนี้ไม่ได้” (ท่าน ธรรมาจารย์เจิ้งเจี้ยน, 2553, ปกใน)

4.2 การกิจขององค์กรพุทธฉือจี้

ในช่วงเริ่มต้นองค์กรพุทธฉือจี้มีการกำหนดภารกิจ (mission) ขององค์กรไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การกิจการกุศล (charity, 慈善) 2) การกิจการรักษาพยาบาล (medicine, 醫療) 3) การกิจการศึกษา (education, 教育) และ 4) การกิจวัฒนธรรมอันดีงาม (culture, 人文) ต่อมาได้ขยายเพิ่มอีก 4 ด้าน ได้แก่ 5) การกิจบรรเทาทุกข์ระหว่างประเทศ (international relief, 國際賑災) 6) การกิจบริจาคไขกระดูก (bone marrow donation, 骨髓捐贈) 7) การกิจอาสาสมัครชุมชน (community volunteerism, 社區志工) และ 8) การกิจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (environmental protection, 環保) (Tzu Chi Foundation, 2017, p. 7) การดำเนินภารกิจทั้ง 8 ไปพร้อมกัน เป็นไปดังคำขวัญที่ว่า “เดินเพียงก้าวเดียว เกิดเป็นรอยเท้าทั้งแปด” (พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, รัศมี กฤษณมิช และสุวิดา แสงสีนาท, 2550, หน้า 24) รายละเอียดของภารกิจแต่ละด้าน สามารถอธิบายโดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้

1) การกิจการกุศล (Mission of Charity)

ภารกิจ⁶ ด้านนี้มีคำขวัญว่า “สอนคนรวยให้ช่วยคนจน สอนคนจนให้รวยน้ำใจ” (ฉือจี้, [ม.ป.ป.]) “Educating the rich to help the poor; inspiring the poor to realize their riches” (Tzu Chi Foundation, 2009) องค์กรพุทธฉือจี้ถือว่าการกุศลเป็นภารกิจพื้นฐานที่สุด ดังจะเห็นได้จากประวัติขององค์กรที่เริ่มต้นขึ้นมาได้ด้วยการก๊อปปี้เงินของสมาชิกผู้ก่อตั้งเพื่อช่วยเหลือ

⁶ คติพจน์ของภารกิจ 8 ด้าน ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อ้างอิงมาจากเว็บไซต์ทางการของมูลนิธิฉือจี้ ยกเว้นบางภารกิจไม่ปรากฏคติพจน์เป็นภาษาไทย ผู้เขียนก็จะระบุไว้และแปลเป็นภาษาไทยเอง ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ในภารกิจบางด้าน คติพจน์ภาษาไทยมิได้ถอดความมาจากภาษาอังกฤษโดยตรงตามตัวอักษร แต่ผู้เขียนคงไว้ตามนั้นเพื่อให้เห็นตามต้นฉบับ

ผู้อื่นนั่นเอง ปัจจุบันภารกิจการกุศลได้ขยายงานต่างๆ ออกไปมากมาย จะเห็นได้ว่าการช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพขององค์กรพุทธฉือจี้เป็นทั้งการดูแลความเป็นอยู่ภายนอกไปจนถึงการดูแลทางจิตใจ นอกจากนั้นรูปแบบของการช่วยเหลือก็เป็นทั้งในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนไปจนถึงการดูแลระยะยาว เป็นภารกิจระดับในประเทศไปจนถึงนานาชาติ ที่สำคัญภารกิจนี้ไม่ได้เกิดอุปการแก่ผู้รับการสงเคราะห์เท่านั้น ทว่ายังเน้นการจุดประกายศักยภาพความดีงามภายในจิตใจของผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้คนที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

2) ภารกิจการรักษาพยาบาล (Mission of Medicine)

ภารกิจด้านนี้มีคำขวัญว่า “การดูแลรักษาพยาบาลที่เคารพผู้ป่วยตั้งเป็นครูอาจารย์” (ผู้เขียนเป็น ผู้แปล) “Patient-centered medical care that respects patients as teachers” (Tzu Chi Foundation, 2009) ภารกิจการรักษาพยาบาลถือเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่เป็นพื้นฐานสำคัญขององค์กรพุทธฉือจี้ ตั้งแต่เริ่ม ด้วยความตระหนักถึงความยากจนมีสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการเจ็บไข้ได้ป่วย และในทางกลับกันการเจ็บไข้ได้ป่วยก็มีสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากความยากจนเช่นกัน ท่านธรรมาจารย์จึงมีปณิธานที่จะรักษาผู้ป่วยที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ดังนั้นองค์กรพุทธฉือจี้จึงได้ให้ความสำคัญกับภารกิจนี้เป็นอย่างยิ่ง โดยเริ่มต้นในปี ค.ศ. 1972 (พ.ศ. 2515) จากการเปิดคลินิกรักษาพยาบาลฟรีสำหรับผู้ยากไร้ ต่อมาท่านธรรมาจารย์ตัดสินใจที่จะสร้างโรงพยาบาลที่สมบูรณ์แบบขั้นจนแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 1986 (พ.ศ. 2529) ปัจจุบันฉือจี้มีโรงพยาบาล 6 แห่งในไต้หวัน นอกจากนี้ องค์กรพุทธฉือจี้ยังมีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ซึ่งเรียกว่า “สมาคมแพทย์อาสาฉือจี้นานาชาติ” (Tzu Chi International Medical Association – TIMA, 國際慈濟人醫會) ที่มีสมาชิกมากกว่า 10,000 คนใน 15 ประเทศทั่วโลก ช่วยเหลือและให้บริการฟรีแก่ผู้คนมากกว่า 2,800,000 คนใน 50 ประเทศทั่วโลก (Tzu Chi Foundation, 2017, pp. 34-35) หัวใจสำคัญของภารกิจนี้ก็ยังอยู่ที่การทำหน้าที่โพธิสัตว์คือช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์อันได้แก่ความเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้ปฏิบัติหน้าที่ทุกคนล้วนมีความ อ่อนน้อมถ่อมตน ตั้งใจให้

บริการอย่างเต็มกำลังความรู้ความสามารถ คุณค่าที่โรงพยาบาลฉือจี้ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกก็คือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ นอกจากการให้บริการอย่างบูรณาการแก่ผู้ป่วยแล้ว ยังให้การดูแลผู้ป่วยด้วยความรักและความเคารพ สนับสนุนความต้องการทางอารมณ์และจิตวิญญาณ อีกทั้งยังให้ความหวังแก่พวกเขา และช่วยดูแลความเป็นอยู่ของผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

3) การกิจการศึกษา (Mission of Education)

การกิจด้านนี้มีคำขวัญว่า “สั่งสอนมารยาท บ่มเพาะคุณธรรม” (ฉือจี้, [ม.ป.ป.]) “Educating children to be moral and upright” (Tzu Chi Foundation, 2009) เนื่องจากตระหนักดีว่าการสร้างอนาคตที่ดีได้นั้นอยู่ที่การสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีทั้งความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม องค์กรพุทธฉือจี้จึงให้ความสำคัญกับการกิจนี้เป็นอย่างยิ่ง โดยมีการสร้างสถาบันการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถม โรงเรียนมัธยม วิทยาลัย ไปจนถึงมหาวิทยาลัยทั่วโลก ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ขององค์กรพุทธฉือจี้ คือการให้การศึกษามากกว่า ดูแลคุณธรรมความเมตตาและความสุขในการให้ความเสียสละด้วยความเชื่ออย่างลึกซึ้งในธรรมชาติของมนุษย์ ดังนั้นองค์กรพุทธฉือจี้จึงให้ความสำคัญกับทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภาษาหรือศาสนา สถานศึกษาของฉือจี้เป็นตัวอย่างสังคมเอื้ออาทรที่มีความสุขกับการแบ่งปัน จนกระทั่งรูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวเป็นที่สนใจและมีอิทธิพลต่อสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในไต้หวัน รวมทั้งเผยแพร่ข้ามพรมแดนไปเกือบ 200 ประเทศทั่วโลก (พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, รัศมี กฤษณมิษ และสุวิดา แสงสีหนาท, 2550, หน้า 3)

4) การกิจวัฒนธรรมอันดีงาม (Mission of Culture)

การกิจด้านนี้มีคำขวัญว่า “ทุกหนแห่งอบอุ่นรัก สรรสร้างวัฏจักรความดีงาม” (ฉือจี้, [ม.ป.ป.]) “Recording the examples of goodness and

integrity for future generations” (Tzu Chi Foundation, 2009) การกิจนี้เน้นไปที่การใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์แห่งความจริง ความดี และความงาม จุดประกายความรักอันไร้ความเห็นแก่ตัวที่มีอยู่ภายในของผู้คน ขัดเกลารสชาติใจของผู้คนให้บริสุทธิ์ สร้างวัฏจักรแห่งความดีในสังคม และนำเสนอภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสู่โลกใบนี้ (Tzu Chi Foundation, 2017, p. 62) มีการเผยแพร่วัฒนธรรมฉือจี้และคุณธรรมผ่านทางสื่อต่างๆ ทั้งวารสารรายเดือนฉือจี้ หนังสือประเภทต่างๆ และสถานีโทรทัศน์ต้าอ้าย เป็นต้น สื่อทุกประเภทของฉือจี้ นอกจากจะจัดทำเป็นภาษาจีนแล้ว ยังมีการแปลเป็นภาษาอื่น ๆ อีกมากมาย (ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2550, หน้า 80)

5) การกิจบรรเทาทุกข์ระหว่างประเทศ (International Relief)

การกิจด้านนี้มีคำขวัญว่า “รักที่ยิ่งใหญ่ไร้พรมแดน ชับน้ำตาผู้ตกทุกข์จากหัวใจ” (ฉือจี้, [ม.ป.ป.]) “Caring for people in suffering in the global village” (Tzu Chi Foundation, 2009) การกิจนี้ขยายมาจากการกิจการกุศล เริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 1991 เมื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้าในสงครามอ่าวเปอร์เซียและผู้ประสบภัยจากอุทกภัยในบังกลาเทศและประเทศจีน ในปี ค.ศ. 2016 องค์กรพุทธฉือจี้ได้ให้ความช่วยเหลือถึง 94 ประเทศใน 5 ทวีปทั่วโลก หลักการบรรเทาทุกข์จากวินาศภัยของฉือจี้มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่

- 1) ช่วยเหลือทันที (timelessness) ช่วยเหลือให้เร็วที่สุด ใช้เวลาให้น้อยที่สุด
- 2) ช่วยเหลือโดยตรง (directness) คือ ให้ผู้ประสบภัยกับมือโดยตรง
- 3) ช่วยเหลือในเรื่องสำคัญที่สุด (priority) คือ ช่วยพื้นที่หรือ ผู้ที่มีความจำเป็นมากที่สุดก่อน
- 4) ให้ความเคารพ (respect) คือ ช่วยด้วยความเคารพ ไม่ได้มีฐานะสูงกว่า
- 5) ให้ในสิ่งที่ต้องการ (practicality) คือ ช่วยในสิ่งที่ผู้ประสบภัยต้องการจริง ๆ

นอกจากนี้องค์กรพุทธฉือจี้ยังดำเนินการใน 4 รูปแบบคือ 1) องค์กรพุทธฉือจี้ทำงานเพียงหน่วยงานเดียวเพื่อดำเนินการบรรเทาทุกข์ความยากจนและวินาศภัย เช่น อุทกภัยในจีนตะวันออกปี 1991 2) องค์กรพุทธฉือจี้ร่วมกับสำนักงานของ

ฉือจี้ในต่างประเทศทำงานร่วมกันเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย เช่น แผ่นดินไหวในมหาสมุทรอินเดียและสึนามิในปี ค.ศ. 2004 3) สำนักงานของฉือจี้ในต่างประเทศทำงานเพียงหน่วยงานเดียวเพื่อบรรเทาทุกข์ในประเทศที่ตนตั้งอยู่ เช่น อุทกภัยในมาเลเซียเมื่อปี ค.ศ. 1972 4) องค์การพุทธฉือจี้ทำงานร่วมกับองค์กรการกุศลนานาชาติอื่นๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้คนที่ต้องการ เช่น ช่วยเหลือเหยื่อสงครามในเอธิโอเปียปี ค.ศ. 1993 เหยื่อสงครามในรวันดาปี ค.ศ. 1994 (Tzu Chi Foundation, 2017, pp. 74-79)

6) การบริจาคไขกระดูก (Bone Marrow Donation)

ภารกิจด้านนี้มีคำขวัญว่า “การบริจาคไขกระดูกของท่านเพื่อช่วยชีวิตผู้อื่น โดยปราศจากการทำร้ายตัวเอง” (ผู้เขียนเป็นผู้แปล) “Donating your marrow to save a life without harming yourself” (Tzu Chi Foundation, 2009) ภารกิจนี้ขยายมาจากการกิจการรักษาพยาบาล องค์การพุทธฉือจี้ได้ก่อตั้งศูนย์ข้อมูลและศูนย์รับบริจาคไขกระดูก เมื่อปี พ.ศ. 2536 ด้วยการเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธา และแสดงความจำนงบริจาคไขกระดูก (Bone marrow registry) เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยที่มีปัญหาเกี่ยวกับความผิดปกติของเม็ดเลือดเช่นผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาว โรคโลหิตจางบางชนิด มะเร็งต่อมน้ำเหลืองบางชนิด โรคไขกระดูกฝ่อ เป็นต้น (มูลนิธิฉือจี้ประเทศไทย, 2549) ปัจจุบัน ธนาคารไขกระดูกของฉือจี้เป็นคลังเก็บรวบรวมข้อมูลไขกระดูกที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย และใหญ่เป็นอันดับสามของโลก รองจากสหรัฐอเมริกาและยุโรป มีผู้ลงทะเบียนไว้แสดงความจำนงบริจาคไขกระดูกให้ฉือจี้มากเกือบสามแสนคน ได้มีการบริจาคไขกระดูกช่วยเหลือผู้ป่วยจริง ๆ ทั้งในไต้หวันและประเทศอื่น ๆ ไปแล้วกว่า 800 ราย ใน 20 ประเทศ

7) การกิจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Protection)

ภารกิจด้านนี้มีคำขวัญว่า “ปฏิบัติการปกป้องสิ่งแวดล้อมเพื่อมีชีวิตสอดคล้องกับแม่ธรณี” (ผู้เขียนเป็นผู้แปล) (“Practicising environmental

protection to live in harmony with Mother Earth”) (Tzu Chi Foundation, 2009) การกิจนี้ขยายมาจากการกิจด้านการศึกษา เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของผู้คนในสังคมทุนนิยมให้ยึดอายุสิ่งของให้นานที่สุดหรือจนหมดอายุ และการเปลี่ยนขยะ (วัสดุรีไซเคิล) ให้เป็นทอง (ร้อนทองจากกองขยะ) และการเลือกใช้วัสดุผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนกล่าวไว้ว่า “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็คือการทำความสะอาดโลกที่อยู่นอกร่าง ในขณะเดียวกันก็เหมือนกับทำความสะอาดจิตใจด้วย” ท่านธรรมาจารย์จึงชักชวนให้ชาวฉือจี้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยให้มีศูนย์การเรียนรู้โรงงานแยกขยะให้เยาวชนและประชาชนได้เข้ามาเรียนรู้ถึงเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมและการจัดการในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ปัจจุบันองค์กรพุทธฉือจี้มีสถานียแยกขยะมากกว่า 5,000 แห่ง งานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นงานอาสาสมัครของฉือจี้ที่ทำให้มองเห็นการฝึกฝนตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริงอย่างไม่ย่อท้อ โดยบรรดาอาสาสมัครฉือจี้จะมาขนย้ายขยะ แยกขยะอย่างไม่รังเกียจว่าเป็นงานต่ำต้อย เอาที่เป็นประโยชน์ไปรีไซเคิลขายนำเงินมาเข้ามูลนิธิปีละนับร้อยล้านเหรียญ งานอาสาสมัครทำงานแยกขยะเช่นนี้ เกิดประโยชน์อย่างน้อย 5 ประการ คือ 1) ช่วยทางการบรรเทาปัญหาเก็บและจัดการขยะไม่ทัน 2) ช่วยสร้างนิสัยการแยกขยะและนำขยะบางส่วนกลับมาใช้ใหม่ 3) สร้างพฤติกรรมการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม 4) ปลุกฝังค่านิยมไม่รังเกียจงานสกปรก และ 5) นำขยะรีไซเคิลไปแปลงเป็นเงินกลับมาช่วยสังคม (อำพล จินดาวัฒนะ, 2549, หน้า 35)

8) การกิจอาสาสมัครชุมชน (Community Volunteers)

การกิจด้านนี้มีคำขวัญว่า “ชุมชนงดงาม ดูแลช่วยกัน” (ฉือจี้, [ม.ป.ป.]) “By supporting and caring for each other, they make a beautiful neighborhood” (Tzu Chi Foundation, 2009) การกิจนี้ขยายมาจากการกิจด้านมนุษยธรรม อาสาสมัครชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของภารกิจของฉือจี้ เนื่องจากมีชุมชนอาสาสมัครนับล้านทั่วโลกที่เสียเวลาแบ่งปันเวลาใช้พลังงานและเสนอ

ความสามารถของแต่ละคนเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นด้วยความจริงใจและความรัก ทำนุธรรมาจารย์จึงเขียนได้เสนอภารกิจ “อาสาสมัครชุมชน” ขึ้นหลังจากเหตุการณ์ พายุเฮอริเคนถล่มเกาะไต้หวันในปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) เพื่อความรวดเร็วในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเข้มแข็ง และได้มีการปรับเปลี่ยนการจัดกลุ่มกรรมการฉือจี้ใหม่ โดยให้จัดกลุ่มตามสภาพพื้นที่และชุมชน เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน และสามารถให้ความช่วยเหลือกันได้ในยามฉุกเฉิน (ศุภรัตน์ รัตนมูขัย, 2550, หน้า 94) อาสาสมัครชุมชนฉือจี้สร้างบุญสัมพันธ์ให้กับเพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกัน สร้างสังคมที่สงบสุขและสร้างเครือข่ายการติดต่อประสานงานช่วยเหลือภายในกลุ่มอาสาสมัครชุมชนที่กระจายศูนย์กลางการปฏิบัติการกิจเป็นศูนย์ย่อยๆ ตามความพร้อมของชุมชน เพื่อให้สมาชิกฉือจี้ที่อยู่ในเขตของชุมชนนั้นดูแลผู้ประสบทุกข์ในเขตของตน ทำให้มีความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ได้ดี อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดความใกล้ชิดของผู้คนในชุมชนด้วย (พระเดิมแท้ ขาวหินฟ้า, รัตมี กฤษณมิก และสุวิดา แสงสีหนาท, 2550, หน้า 25)

5. โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่: ประวัติ โครงสร้าง และการจัดการเรียนการสอน

สำหรับหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึง ประวัติการก่อตั้งโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ โดยสังเขป ลักษณะโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ และลักษณะการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ซึ่งผู้เขียนจะอธิบายรายละเอียดของแต่ละหัวข้อไปตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 ประวัติการก่อตั้งโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่โดยสังเขป

โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 253 บ้านปางมั้ง หมู่ที่ 16 ตำบลเวียง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนแห่งแรกขององค์กรพุทธฉือจี้ที่จัดตั้งขึ้นนอกไต้หวัน โดยจุดเริ่มต้นของการเกิดขึ้นของโรงเรียนแห่งนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะสงครามกลางเมืองในประเทศจีน ที่เกิดขึ้นระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งซึ่งนำโดยจอมพล เจียง ไค เช็ก (Chiang Kai-shek)

กับพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งนำโดยเหมา เจ๋อตง (Mao Tse-tung) จากเหตุการณ์ครั้งนั้นสามารถกล่าวอย่างรวบรัดได้ว่า พรรคก๊กมินตั๋งเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ต่อพรรคคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้นายพล เจียง ไค เช็ก ต้องเดินทางไปจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นที่เกาะไต้หวันหรือที่รู้จักกันในชื่อเดิมคือ เกาะฟอร์โมซา (Formosa) ในขณะเดียวกันกองกำลังบางส่วนที่พรรคก๊กมินตั๋งได้วางกำลังไว้ที่มณฑลยูนนาน เพื่อทำหน้าที่ดูแลพื้นที่ดังกล่าว อีกทั้งยังป้องกันไม่ให้กองกำลังจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนไล่ตามกองกำลังที่เคลื่อนย้ายไปยังเกาะไต้หวันได้ทัน ต่อมากองกำลังที่ยูนนานนั้นได้ถูกตีพ่ายซ้ำแล้วซ้ำเล่า ส่งผลให้กองกำลังทหารบางส่วนต้องถอยร่นไปยังประเทศลาวและประเทศเวียดนาม บางส่วนก็เข้ามายังรัฐฉานของประเทศพม่า (นิตยาภรณ์ และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์, [ม.ป.ป.]) และบางส่วนก็กระจายเข้าสู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2537 (ค.ศ.1994) ประธานสภากิจการโพ้นทะเลแห่งไต้หวัน (The Overseas Community Affairs Council, R.O.C., 中華民國僑務委員會委員長) จึงเดินทางเข้าพบกับท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนที่สำนักงานใหญ่ เพื่อขอให้องค์กรพุทธฉือจี้ช่วยเหลือพี่น้องร่วมชาติซึ่งลี้ภัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย เพราะว่างบประมาณที่รัฐบาลไต้หวันได้จัดสรรไว้เพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้ลี้ภัยดังกล่าวกำลังจะสิ้นสุดลงนั่นเอง (โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่, [ม.ป.ป.]) ช่วงแรกของการเข้ามาดูแลผู้ลี้ภัยในประเทศไทยนั้น ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนได้เข้ามาดูแลในลักษณะบ้านพักคนชรา โดย ทำการสำรวจปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อการจัดตั้งโครงการบรรเทาทุกข์ทางภาคเหนือของประเทศไทย

เป็นที่น่าสนใจว่า การเข้ามาทำงานในประเทศไทยครั้งนั้น องค์กรพุทธฉือจี้ได้สร้างผลงานอันเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชนแถบนั้นไว้อย่างต่อเนื่องหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้านเรือนให้แก่ผู้ยากไร้ราวสี่ร้อยกว่าหลังคาเรือนในหลายอำเภอ (แถบอำเภอแม่ฟ้าหลวงและอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย, แถบอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น) ขณะเดียวกันยังส่งเสริมงานด้านการเกษตร กล่าวคือมีการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางการเกษตรให้แก่ชาวบ้าน เช่น ความรู้เรื่องการผลิตกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ อย่าง กล้วยา กล้วยท้อ อีกทั้งยังมีการจัดหาและจัดจ้างผู้เชี่ยวชาญ

ด้านการเกษตรมาทำการผลิตและเพาะปลูกที่เมืองไทย (ณ บ้าน ผาแดง อำเภอยะโฮนบุรี จังหวัดเชียงใหม่) อีกด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปราวปีเศษ คณะทำงานขององค์กรพุทธฉือจี้ได้ตัดสินใจเดินทางกลับไปยังไต้หวันเพื่อปฎิบัติงาน ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาชุมชนต่อเนื่อง เนื่องจากเท่าที่ได้ดำเนินการผ่านมา การให้แต่เพียงสิ่งของและทุนทรัพย์นั้นยังคงเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงแบบชั่วคราว ยังไม่อาจทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงและยั่งยืนได้ ด้วยเหตุดังนั้นท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนจึงเสนอให้มีการจัดการศึกษา เพราะท่านเล็งเห็นว่าการศึกษจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์และนำไปสู่ทิศทางที่ ดีงามในอนาคตได้

จากดำริเกี่ยวกับการศึกษาของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนที่กล่าวไปข้างต้น ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ แม้ในช่วงต้นของการดำเนินงานจะมีอุปสรรคที่ติดขัดอยู่บ้าง แต่กระนั้นคณะทำงานขององค์กรพุทธฉือจี้ก็ไม่ย่อท้อ สามารถแก้ปัญหา เอาชนะอุปสรรคเหล่านั้น จนสามารถดำเนินการสร้างโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ได้จนแล้วเสร็จ ในปีการศึกษา 2548 โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ระดับประถมศึกษาได้เปิดทำการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการครั้งแรก โดยเปิดรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อีกทั้งยังมีโครงการขยายชั้นเรียนที่สูงขึ้นต่อไปตามลำดับ และในปีการศึกษา 2551 ได้ขยายชั้นเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นปีแรก รวมทั้งขยายชั้นเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นปีแรก และขยายสู่ชั้นเรียนที่สูงขึ้นตามลำดับ (รายงานประจำปีของสถานศึกษา โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่, 2556, หน้า 1)

5.2 ลักษณะโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่

เมื่อผู้เขียนได้ลงพื้นที่และนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาแล้วทำให้พบว่า โรงเรียนแห่งนี้มีรายละเอียดบางอย่างซึ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงความพิเศษที่แตกต่างออกไปจากโรงเรียนอื่นทั่วไปที่คุ้นเคย แม้โดยภาพรวมหลักสูตรของโรงเรียน

แห่งนี้จะดำเนินและยึดถือตามรูปแบบของกระทรวงศึกษาธิการเหมือนโรงเรียนอื่น ๆ ก็ตาม ดังจะกล่าวต่อไปนี้

โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ยึดหลักคำสอนเรื่องพรหมวิหาร 4 กล่าวในอีกแง่หนึ่ง หลักคำสอนนี้ คือปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนแห่งนี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เมตตา คือ ความรักและความเอ็นดูที่สะอาดบริสุทธิ์ตั้งใจของมารดาที่มีต่อบุตร प्रारब्धนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข **กรุณา** คือ ความเอ็นดูทนไม่ได้ที่ผู้อื่นได้ต้องภัยรับทุกข์ดังพระโพธิสัตว์ที่ช่วยเหลือสรรพสัตว์โดยไม่มีเงื่อนไข **มุทิตา** คือ มีความยินดีสรรเสริญ ส่งเสริมที่จะดำเนินชีวิตตามอริยมรรคและได้พ้นทุกข์ประสพสุขแห่งผลปฏิบัตินั้นทั้งตนเองและผู้อื่น **อุเบกขา** คือ การให้ที่ก่อปรด้วยปัญญาและความปรดีเปรมดังการให้ของอาจารย์ต่อศิษย์ พ่อแม่ให้ต่อบุตร ทั้งนี้เป็นการให้ที่ไม่หวังผลต่างตอบแทน (โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่, [ม.ป.ป.])

เมื่อพิจารณาในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า คำอธิบายข้างต้นมีการตีความเป็นแบบฉบับเฉพาะตน กล่าวคือ เป็นคำอธิบายที่แตกต่างจากแนวจารีตแบบพระพุทธศาสนาเถรวาท มี “กลั่นอายุ” ของความเป็น พระพุทธศาสนามหายานที่มีจุดเน้นเรื่องพระโพธิสัตว์ เนื้อหาปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนแห่งนี้ คือหัวใจของการศึกษาที่องค์กรพุทธฉือจี้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญในแง่ที่เป็นหัวใจของการสอนที่ครูทุกคนต้อง “สมาทาน” อย่างไม่บกพร่อง

จากปรัชญาการศึกษานำไปสู่แนวคิดในการจัดการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น ความชัดเจนดังกล่าวเริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า “จะสร้างบรรยากาศการศึกษาที่ดีได้อย่างไร” จากคำถามนำไปสู่คำตอบของท่าน ธรรมอาจารย์เจิ้งเอี้ยนซึ่งสามารถจำแนกได้สามแนวทาง คือ ระดับ “ประถมศึกษา” ต้องปูพื้นฐานด้านการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและมั่นคงแก่เยาวชน ระดับ “มัธยมศึกษา” ต้องปลูกฝังและสร้างค่านิยมที่ถูกต้องแก่เยาวชน และระดับ “มหาวิทยาลัย” ต้องชี้ทางนักศึกษา

ให้รู้จักหน้าที่และพันธกิจของตนเอง (โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่, [ม.ป.ป.])

ถึงแม้โรงเรียนจะมีกลุ่มสาระวิชาที่จำแนกตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการก็ตาม แต่กระนั้นกรอบที่ถูกกำหนดก็ไม่ได้ เป็นปัญหาต่อการบูรณาการเนื้อหาเพื่อการจัดการเรียนการสอนอันสะท้อนวิถีตาม “แบบฉบับ” ของฉือจี้เลย กล่าวคือ โรงเรียนแห่งนี้ได้บูรณาการเนื้อหาบางรายวิชา ในหลักสูตรร่วมกับหลักสูตรขององค์การพุทธฉือจี้ไต้หวัน โดยเนื้อหาที่นำมา บูรณาการและสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียนนั้น ผู้เขียนสามารถ จำแนกได้ดังนี้

1. จริยศิลป์ ได้แก่ การชงชา การจัดดอกไม้ การเขียนพู่กันจีนและ “ภาษามือ” โดยทุกๆ เทอมจะมีการจัดการเรียนสอนอยู่ 2 สัปดาห์ต่อเทอม/ สัปดาห์ละ 2 คาบ นอกจากนี้อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่าง การจัดดอกไม้ก็จะใช้ที่สามารถจัดหาได้จากที่บ้าน เพราะยึดหลักการว่าไม่เน้น อุปกรณ์ แต่เน้นขั้นตอนและเนื้อหาที่สอดแทรก อีกทั้งในการจัดดอกไม้ก็จะยึด ตามหลักของฉือจี้ซึ่งมีอยู่ 3 ประการคือ ความดี ความจริง ความสวยงาม กล่าวสำหรับ “ภาษามือ” ในที่นี้ หมายถึง ภาษามือของฉือจี้ การที่ต้องเรียนภาษา มือนั้นมีเหตุผลมาจากแนวคิดของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนซึ่งท่านเห็นว่า ฉือจี้ นั้นมีทั่วโลก เพราะฉะนั้นภาษามือจะเป็น “ตัวสื่อ” ที่ส่งมอบให้กับชาวฉือจี้ ด้วยกัน ภาษามือที่ใช้ส่วนใหญ่มีลักษณะท่าทางมาจากตัวเขียนในภาษาจีน และ มักจะใช้ร่วมกับบทเพลง ดังจะเห็นได้ชัดจากการจัดงานวันสำเร็จการศึกษาหรือ วันปัจฉิมนิเทศของโรงเรียน เป็นต้น

2. การสอน “จิ้ง ซือ อวี” (靜思語) หมายถึง การสอนด้วยวาจาธรรม ของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน เช่น “แม้ว่ามีปณิธานในใจ แต่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติ ก็เหมือนกับการไถนาแต่ไม่ได้หว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวลงในนา ซึ่งเท่ากับสูญเสีย โอกาสที่ดีไป” (ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน, 2553, หน้า 108) การสอนจิ้ง ซือ อวี จะมีอยู่ทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นแรก คือ การสัมผัสประสบการณ์ ขั้นที่สอง คือ

การใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ เช่น การเล่านิทาน การให้ดูภาพ การให้ดูคลิปวิดีโอ
ขั้นที่สาม คือ การถามคำถาม ขั้นที่สี่ คือ การพิจารณาทบทวนตัวเองและขั้นที่ห้า
คือ การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ เมื่อนักเรียนได้กระทำความผิด ครูบางท่านยังมีวิธีการสอน
ผ่าน จิ้ง ซื่อ อวี เพื่อให้นักเรียนเกิดความสำนึก กล่าวคือ โรงเรียนแห่งนี้จะไม่ใช้
ระบบการตี หากนักเรียนคนนั้นกระทำความผิดจริง ครูก็จะให้ไปหยิบ จิ้ง ซื่อ อวี
(ซึ่งติดไว้ในห้องเรียนนั้น) ที่ตนเองเห็นว่าน่าจะไปใช้เพื่อแก้ไขและพัฒนาตนเอง
ให้ดีขึ้น จากนั้นนักเรียนที่ได้กระทำความผิดก็จะไปกล่าวต่อหน้ารูปภาพท่าน
ธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน ซึ่งในทุกห้องเรียนจะมีการจัดวางไว้หรือที่เรียกว่า “มุมท่าน
ธรรมาจารย์” โดยสาระที่กล่าวจะเป็นไปในทำนองว่าจะใช้จิ้ง ซื่อ อวี ที่เลือกมา
นี้พัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นได้อย่างไร (เกณิกา เตจ๊ะนันท์, การสื่อสารส่วนบุคคล,
5 มกราคม 2558)

3. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น “พิธีสงฆ์น้ำพระ” (浴佛典禮)
ซึ่งจะจัดขึ้นทั่วโลกที่มีชาวฉือจี้ อยู่ ในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี พิธีนี้ถือได้ว่า
มีความสำคัญเพราะเป็นวันที่รวมเอาวันวิสาขบูชา วันแม่สากล และวันฉือจี้โลก
เข้าไว้ด้วยกัน หรือ กิจกรรม “ออมบุญ” (竹筒歲月)⁷ เป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียน
สอนให้นักเรียนทุกคนเห็นความสำคัญในเรื่องของการออม ซึ่งการออมบุญในที่นี้ก็
คือการออมเงิน อาจจะเป็นวันละกี่บาทก็ได้ โดยทุกสิ้นเทอมทางโรงเรียนจะจัดวาง
ไม้ไผ่ไว้ให้และนักเรียนก็จะนำกระปุกออมบุญนั้นมาเทลงบนรางไม้ไผ่ เงินที่ได้จะนำ
ไปใช้ประโยชน์เพื่อส่วนรวมในลำดับต่อไป เมื่อพิจารณาในเบื้องต้นการออมเงินดัง
กล่าวถือว่าเป็น “อุบาย” ในการสอนให้นักเรียนรู้จักทำ “ความดี” ในทุกๆ วัน ทั้ง
ยังเป็นการปลูกฝังให้คำนึงถึงผู้อื่น/สังคมด้วย

4. การเสริมทักษะภาษาจีน ถือว่าเป็นอีกหนึ่งจุดเด่นของโรงเรียน โดย
เหตุผลของการเน้นให้นักเรียนทุกคนได้เรียนภาษาจีนนั้นก็เพราะตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง

⁷ ทั้งนี้คำภาษาจีนไม่ได้แปลตรงตัวว่า “ออมบุญ” แต่แปลว่า “กระบอกไม้ไผ่เดือนปี”

โรงเรียนทางโรงเรียนได้เล็งเห็นการเติบโตของภาษาจีนในอนาคต นักเรียนจะได้เรียนภาษาจีนจากเจ้าของภาษา ซึ่งการเรียนรู้จากเจ้าของภาษาจะช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ทั้งยังเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศและภาษานั้นๆ ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนและทำให้โรงเรียนมีความแตกต่างจากโรงเรียนอื่น (tzuchithai24, 2017)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น การบูรณาการเนื้อหาในหลักสูตรของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ทั้ง 4 เรื่อง ตามความเห็นของผู้เขียนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญมากคือ ครูที่มีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรม ดังนั้นโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่จึงให้ความสำคัญกับการ “สร้าง” ครูที่มีคุณสมบัติตามอุดมคติขององค์กรพุทธฉือจี้ ด้วยเหตุดังนั้น สิ่งหนึ่งที่โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ไม่อาจละเลยได้ก็คือ การอบรมครูเพื่อเตรียมความพร้อมล่วงหน้าก่อนทำการสอนอยู่เสมอ

5.3 ลักษณะการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่

โรงเรียนแห่งนี้มีอัตลักษณ์ว่า “ฉือจี้สอนและกล่อมเกลานักเรียนให้เป็นวิญญูชนที่บริสุทธิ์ ไม่เล็งเห็นประโยชน์ส่วนตนโดยฝ่ายเดียว รู้จักและปฏิบัติตามกฎระเบียบและจริยธรรม ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตตามกระแสสังคม” (โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่, [ม.ป.ป.]) จากข้อความนี้สามารถขยายความโดยจำแนกเป็นประเด็นเพื่อการอภิปรายให้เห็นภาพที่ชัดเจนได้ คือ คุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่เรียกว่า “วิญญูชนที่บริสุทธิ์” นั้น ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากการสอนและกล่อมเกลานักเรียนด้วย “ความรักอันยิ่งใหญ่” (ต้าอ้าย, 大愛) ดังข้อความที่ว่า การศึกษาของฉือจี้ใช้ความรักเป็นจุดเริ่มต้น ฉือ (慈) หรือเมตตา คือการให้ความสุข หวังว่าสรรพสัตว์ในโลกหล้าล้วนสามารถมีความสุขโดยถ้วนหน้า จี้ (濟) หรือสงเคราะห์ คือการถอนความทุกข์ออกไปโดยการให้รักอันยิ่งใหญ่ (ต้าอ้าย) ไปรักสรรพสัตว์ (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 152) การบ่มเพาะด้วยความรู้สึกดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้มนุษย์

เติบโตอย่างมีคุณภาพ กล่าวให้ชัดขึ้นก็คือ ผู้เรียนมีการเติบโตทั้งในแง่ความรู้ควบคู่ไปพร้อมกับการมีคุณธรรมนั่นเอง องค์การพุทธฉือจี้ได้ขยายความคำว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” ไว้อย่างน่าสนใจความว่า

การศึกษาในโรงเรียน ควรเริ่มจากสิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตา แล้วต่อไปยังแนวคิดและ จิตวิญญาณซึ่งตามองไม่เห็น สิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตา คือ การแต่งกาย การกิน ความเป็นอยู่และความประพฤติ สิ่งที่ตามองไม่เห็น คือการบ่มเพาะจิตใจที่เข้มแข็งในชีวิตประจำวัน ทำความรู้ให้คู่กับคุณธรรมจึงจะเป็นการศึกษาที่งามพร้อม (แผนกเลขานุการ มหวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 85)

เมื่อพิจารณารายละเอียดข้างต้นในประเด็นที่ว่า โรงเรียนควรเริ่มต้นจากสิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตา ได้แก่ 1. การแต่งกาย 2. การกิน 3. ความเป็นอยู่ และ 4. ความประพฤติ ก็ยิ่งทำให้เห็นรายละเอียดที่สะท้อน อัตลักษณ์ของโรงเรียนแห่งนี้ อย่างแจ่มชัดมากขึ้น โดยผู้เขียนจะอภิปรายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. การแต่งกายกับความประพฤติ องค์การพุทธฉือจี้มองว่าเป็นการแสดงออกถึงบุคลิกภาพ หากคนเรารู้จักแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย แต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ก็สามารถสะท้อนให้เห็นถึงใจ ที่เรียบร้อยและรักตนเอง ในขณะเดียวกันการแต่งกายต้องสมกับฐานะและวัย เป็นธรรมชาติจึงจะงดงาม การฝืนไม่เป็นธรรมชาติย่อมไม่ใช่ความงามที่แท้จริง ดังนั้น การแต่งกายจึงเป็นภาพลักษณ์อันสะท้อนให้เห็นถึงจิตใจที่จับต้องไม่ได้ พุดในอีกแง่หนึ่งก็คือ ใจคิดอย่างไรก็จะแสดงออกด้วยภาพลักษณ์เช่นนั้น (แผนกเลขานุการ มหวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 68-69) ด้วยทัศนศึกษาดังกล่าว โรงเรียนแห่งนี้จึงตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของการแต่งกายที่เหมาะสม เรียบร้อยด้วยการเลือกใช้สีสุภาพ เป็นโทนสีที่ไม่ฉูดฉาดตาซึ่งก็คือ สีเทา การเลือกใช้สีดังกล่าวเพราะท่านธรรมจารย์เจิ้งเอียนเห็นว่า เป็นสีที่ไม่โดดเด่นแสบตา แสดงถึงความสุภาพและไม่สกปรกง่าย อีกทั้งยังเป็นการเตือนผู้สวมใส่ให้คำนึงถึงหน้าที่ของตนที่กำลังเป็นอะไร กำลังทำอะไร

รูปแบบจึงเป็นความแน่วแน่ว่าสิ่งที่ถูกต้องที่เราทำ แม้ภายนอกอาจจะถูกกำหนดด้วยรูปแบบ แต่ทว่าสมองและจิตใจมีอิสระเต็มที่ในการคิดสิ่งที่ถูกต้อง (พระเดิมแท้ ขาวหินฟ้า, รัชมี กฤษณมิกซ์และสุวิดา แสงสีหนาท, 2550, หน้า 40) การบ่มเพาะพฤติกรรมในเรื่องมารยาทขั้นพื้นฐานให้เกิดแก่ผู้เรียนของโรงเรียนแห่งนี้ดูเหมือนจะสะท้อนให้เห็นอยู่เป็นระยะ ๆ กล่าวคือ เมื่อผู้เขียนทำการทักทายสนทนาหรือแม้แต่กระทั่งเดินสวนกับนักเรียนโดยเฉพาะในระดับมัธยม สิ่งหนึ่งที่พบเห็นอย่างเด่นชัด คือ นักเรียนจะมีการโค้งคำนับพร้อมการจัดวางท่วงท่าในลักษณะผสานมือไว้ระดับราวสะดือด้วยรอยยิ้มที่เป็นมิตร ท่วงท่าและท่าทีเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำรวม ความเคารพและมีความอ่อนน้อมต่อคู่สนทนาและผู้พบเจอ

นอกจากนี้ การมุ่งสร้างให้นักเรียนมีระเบียบวินัย เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รวมทั้งเป็นผู้ให้และมีจิตอาสา ก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่พบเห็นอย่างเด่นชัด กล่าวคือ นักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้จะถูกฝึกให้มีระเบียบวินัยตั้งแต่เรื่องการเดินแถวเข้าโรงเรียน การทำความสะอาดพครู การถอดรองเท้าและจัดรองเท้า การตักอาหาร การเข้าแถวรับอาหาร การรับประทานอาหาร การจัดวางถ้วยชามสำหรับรับประทานอาหาร การเดินแถวขณะที่มีมือถือของและการเข้าแถวเพื่อไปเรียนห้องปฏิบัติการต่าง ๆ การเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มเรียน ไปจนถึงการเข้าแถวก่อนกลับบ้าน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ คือ “เครื่องมือ” ที่ช่วยสร้างระเบียบวินัยแก่นักเรียนซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางกายของมนุษย์ เป็นการสร้างแบบแผนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะนำไปสู่สังคมที่เรียบร้อยและดีงาม

ส่วนการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี พบได้จากการออกแบบกิจกรรมของครูประจำชั้น เช่น การสับเปลี่ยนหมุนเวียนตำแหน่งหัวหน้าห้องในทุก ๆ เดือน โดยนักเรียนในห้องเรียนนั้นจะทำการคัดเลือกกันเอง นักเรียนที่เคยเป็นมาแล้วจะไม่มีสิทธิถูกเสนอชื่อเพื่อคัดเลือกตำแหน่งนี้ได้ในครั้งต่อไป นั่นก็หมายความว่า นักเรียนทุก ๆ คนมีโอกาสทำหน้าที่นี้ อนึ่ง การทำหน้าที่หัวหน้าห้องนั้น

ครูประจำชั้นอาจมีการออกแบบให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เช่น การมอบหมายให้หัวหน้าห้องเลือกเพื่อนเข้าห้องเรียนที่ละคนหลังจากทำกิจกรรมเข้าแถวในตอนเช้าเสร็จ ลักษณะเช่นที่กล่าวมาคือ การฝึกให้นักเรียนผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นหัวหน้าห้องรู้จักตัดสินใจในฐานะผู้นำ ในขณะที่เดียวกันนักเรียนที่เลือกก็ต้องยอมรับ/เคารพการตัดสินใจของหัวหน้าห้องในฐานะที่เป็นผู้ตาม

สำหรับการเป็นผู้ให้และมีจิตอาสา พบได้จากผู้ที่ผู้เรียนเป็นอาสาสมัครในการให้บริการต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การทำกิจกรรมเยี่ยมครอบครัวบุญคุณ การทำกิจกรรมเยี่ยมบ้านพักคนชรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเยี่ยมครอบครัวบุญคุณและบ้านพักคนชรา กล่าวคือ ก่อนที่นักเรียนจะลงพื้นที่ไปทำกิจกรรมเหล่านี้ต้องได้รับการอบรมเรื่องมารยาทต่าง ๆ ได้แก่ การมอบของ การนั่ง การยืน รวมถึงการแสดงออกทางสีหน้า ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนที่เหมาะสมและถูกต้อง รวมความแล้วก็คือ โรงเรียนต้องการมุ่งเน้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกในฐานะผู้ให้หรือจิตอาสาที่ดี ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังเรื่องความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นไปพร้อม ๆ กับการบ่มเพาะความกรุณาให้เติบโตในจิตใจ

2. การกินกับความเป็นอยู่ โรงเรียนแห่งนี้จัดเตรียมอาหารที่ปราศจากเนื้อสัตว์ไว้สำหรับครูและนักเรียนทุกคน ครูและนักเรียนต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ส่วนตัวสำหรับรับประทานจากที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับรายละเอียดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ตามแนวทางขององค์กรพุทธฉือจี้ในประเทศไทยข้อหนึ่ง ความว่า “รับประทานอาหารเจที่ถูกหลักโภชนาการเพื่อรักษาสรรพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ที่มีวัฒนธรรมการรับประทานอาหารที่มีผลดีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม มีภาชนะในการรับประทานอาหารเป็นของตัวเองและพกติดตัวอยู่เสมอ เพื่อสุขภาพและรักษาสิ่งแวดล้อม” (รายงานประจำปีของสถานศึกษา โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่, 2556, หน้า 35) จากแนวทางดังกล่าวสะท้อนว่า การกินอาหารที่ปราศจากเนื้อสัตว์ เป็นเรื่องที่โรงเรียนมุ่งสอนให้นักเรียนรู้จักเคารพสิ่งมีชีวิตด้วยเรื่องใกล้ตัวผ่านประสบการณ์ตรง การให้นักเรียนตระเตรียมและนำอุปกรณ์สำหรับรับประทานมาเองจากที่บ้านด้วยตัวเขื่อนั้นก็สามารถพิจารณาต่อได้ว่า โรงเรียน

มุ่งปลูกฝังให้รู้จักรับผิดชอบของใช้ของตนเอง ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการกินที่ถูกสุขอนามัยอีกด้วย

อนึ่ง หลักการของโรงเรียนที่ทุกคนพึงตระหนักเกี่ยวกับเรื่องการกินอย่างสำคัญ ก็คือ ต้องกินอาหารให้หมด ไม่ควรเหลือติดภาชนะ ซึ่งนั่นก็หมายความว่า การตักอาหารเพื่อรับประทานในแต่ละครั้งต้องตักแต่พอดี ต้องรู้จักประมาณตนเอง กินอย่างรู้คุณค่าและเท่าที่จำเป็น หากไม่เอ็งก็สามารถตักเพิ่มในภายหลังได้ ฉื่อจึงเรียกความตระหนักตนเกี่ยวกับการกินในลักษณะนี้ว่าเป็น “การถนอมบุญ” (惜福) จากการลงพื้นที่ในครั้งนั้นพบว่า ฝ่ายประณมจะกินอาหารที่ห้องเรียน โดยมีอาสาสมัครในชั้นเรียนนั้นๆ (2 ถึง 3 คนโดยประมาณ) ตักอาหารแก่เพื่อนร่วมชั้น ซึ่งผู้ทำหน้าที่ตักอาหารจะต้องโพกศีรษะด้วยผ้า ต้องสวมผ้ากันเปื้อนและสวมผ้าปิดปากอย่างมิดชิด ทั้งนี้เพื่อความสะอาดและถูกสุขลักษณะ ในขณะที่นักเรียนที่เหลือก็จะต่อแถวเพื่อรับอาหารอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย จากที่กล่าวมาทั้งหมดถือได้ว่า เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญในเรื่องใกล้ตัวตั้งแต่เยาว์วัย

ในด้านการฝึกให้มีบุคลิกภาพที่ดีในการรับประทานอาหาร พบว่า นักเรียนจะถูกฝึกให้มี การนั่ง การจับถ้วยและการถือตะเกียบด้วยลักษณะอุปมาที่ว่า “นั่งเหมือนระฆัง ถือถ้วยข้าวเหมือนมังกรคาบแก้ว ถือตะเกียบเหมือนหงส์จิบน้ำ” (坐如鐘，龍口含珠，鳳口飲水。)° มิเพียงเท่านั้น นักเรียนยังถูกฝึกให้รู้จักสำรวม คือ ไม่มีการคุยกันระหว่างตักและรอรับอาหาร ถือเป็นการป้องกันไม่ให้สิ่งแปลกปลอม เช่น น้ำลายตกลงสู่อาหาร แต่ถ้าหากนักเรียนคนใดต้องการอาหารในปริมาณมาก ปานกลาง หรือน้อย เขาเหล่านั้นก็จะสื่อสารกันด้วยภาษามือ

⁸ วลีดังกล่าวมาจากสองประโยค ได้แก่ ประโยคที่ว่า “ยืนเหมือนต้นสน นั่งเหมือนระฆัง เดินเหมือนลม นอนเหมือนคันธนู” (站如松、坐如鐘、行如風、臥如弓) และ “ถือถ้วยข้าวเหมือนมังกรคาบแก้ว ถือตะเกียบเหมือนหงส์จิบน้ำ” (龍口含珠，鳳口飲水。)

ส่วนด้านความเป็นอยู่ ในประเด็นนี้ผู้เขียนขอเริ่มต้นจากสิ่งที่สังเกตเห็นได้ง่ายและชัดเจน คือ ภูมิทัศน์ของโรงเรียน ในแง่ตัวอาคารของโรงเรียนพบว่า ถูกออกแบบด้วยโครงสร้างที่แข็งแรง โอโถง โปร่งและโล่งสบาย คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียน ครู บุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียนไปจนถึงคนในชุมชนอย่างเห็นได้ชัด ดังที่ครูฝ่ายธุรการได้ขยายความเกี่ยวกับการให้ความสำคัญเรื่องการออกแบบตัวอาคารในมุมมองของท่านธรรมาจารย์แจ้งเอียน ความว่า ในเรื่องการออกแบบท่านธรรมาจารย์เน้นเป็นพิเศษ โดยเฉพาะโรงเรียน (สถานศึกษา) กับโรงพยาบาล ท่านธรรมาจารย์มองว่าเวลามีภัยพิบัติที่ไหนเกิดขึ้น โรงเรียนต้องเป็นที่หลบภัย โรงพยาบาลต้องเป็นพื้นที่ช่วยชีวิต เพราะฉะนั้นพื้นที่ตัวอาคารของทั้ง 2 สถานที่นี้ท่านจึงเน้นมาก (เอกลักษณ์ ธนาใจรักษา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 มกราคม 2558)

กล่าวสำหรับตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียนพบว่า ตั้งอยู่ห่างจากแหล่งชุมชน ส่งผลให้โรงเรียนแห่งนี้ ห้อมล้อมด้วยธรรมชาติและบรรยากาศแวดล้อมที่ไม่วุ่นวาย มีความร่มรื่น เป็นสถานที่ตั้งที่ถูกคัดเลือกโดยท่านธรรมาจารย์แจ้งเอียน ด้วยเหตุผลที่ว่า “ภูมิประเทศของอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่มีความคล้ายคลึงกับโรงเรียนฉือจี้ในประเทศไต้หวัน” (สุพรรณิ คงดีได้, 2556, หน้า 5) ดังนั้น ด้วยลักษณะภูมิทัศน์ของโรงเรียนเช่นที่กล่าวมาจึงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีผลสำคัญต่อการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี เรียกได้ว่าเป็น การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ทุกคนไปพร้อมกันด้วย ด้วยเหตุนี้ การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนแห่งนี้มุ่งปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ อาทิ การสอนและสร้างกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวาทีะธรรมของท่านธรรมาจารย์แจ้งเอียน (จิ่ง ซือ อวี) โดยครูประจำชั้น การประหยัดไฟอย่างการใช้โซลาร์เซลล์ภายในโรงเรียน การประหยัดน้ำ เช่น โรงเรียนจะจัดเตรียมภาชนะไว้สำหรับรองน้ำล้างมือเพื่อที่จะได้นำน้ำที่ใช้แล้วไปใช้ประโยชน์ต่อ และการรู้จักแยกขยะ คือ โรงเรียนจะจัดเตรียมพร้อมกับจำแนกถังขยะเปียก ขยะทั่วไป และขยะกระดาษไว้ตามจุดต่าง ๆ การปลูกฝังในเรื่องการแยกขยะให้เป็นและถูกต้อง

ถือเป็นจุดตั้งต้นที่ช่วยให้มนุษย์เห็นความสำคัญและเกิดจิตสำนึกในการรักษาสິงแวดล้อม อีกทั้งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ในระดับหนึ่ง เพราะกระบวนการแยกที่ถูกต้องจะนำไปสู่การจัดการที่มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง นั่นก็คือ บางส่วนสามารถนำไปรีไซเคิลเพื่อสร้างมูลค่า บางส่วนสามารถกำจัดได้เลยในทันที หรือ บางส่วนไม่สามารถกำจัดได้ในทันทีที่ต้องมีกระบวนการที่รัดกุมเพราะส่งผลกระทบต่อผู้อื่น เป็นต้น

นอกจากนี้ โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ยังมีนโยบายไม่ให้การโรงทำความสะอาดภายในตัวอาคาร ภารโรงจะมีหน้าที่ดูแลเฉพาะบริเวณภายนอกอาคาร เช่น สวน ดังนั้นการทำความสะอาดภายในตัวอาคารจึงเป็นหน้าที่ของทุกคน โดยครูและนักเรียนจะต้องแบ่งหน้าที่และช่วยกันทำความสะอาดตามจุดต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ คือ กวาดพื้น ถูพื้น ขัดห้องน้ำ เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โรงเรียนแห่งนี้มีวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่น่าสนใจ โดยเฉพาะระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียนกับนักเรียนถือได้ว่ามีแง่มุมที่น่าพิจารณา คือ โรงเรียนจะคัดเลือกและเชิญนักเรียนที่มีพัฒนาการที่ดีในด้านต่างๆ เช่น พัฒนาการด้านการเรียน ความมีมารยาทและความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเชื่อมั่นในตัวเอง ให้ไปดื่มชาและขนมกับผู้อำนวยการหรือที่เรียกว่าได้เป็นแขกของผู้อำนวยการ ถือเป็นกิจกรรมที่ได้รับผลตอบแทนในเชิงบวก ในแง่หนึ่งนักเรียนก็เกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกเป็นเกียรติและยังถ่ายทอดความประทับใจของตนให้ผู้ปกครองได้รับรู้ ในขณะที่เดียวกันผู้ปกครองก็จะคอยกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นเรื่อยๆ วิธีการเช่นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นการช่วยลดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียนได้ระดับหนึ่ง ทั้งช่วยกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าและศักยภาพภายในของตน ก่อเกิดเป็นความรู้สึกว่าโอกาสเช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนที่มุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตนเอง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนแห่งนี้มีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชนซึ่งปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กิจกรรมเยี่ยมครอบครัวบุญคุณ

ซึ่งคำว่า “ครอบครัวบุญคุณ” (感恩戶) นี้ คือ คำเรียกที่มีความหมายและมีนัยสำคัญที่โรงเรียนมุ่งสื่อให้นักเรียนตระหนักรู้เสมอว่า พวกเขาเหล่านั้นมีบุญคุณในแง่ที่เปิดโอกาสให้พวกเราทุกคนได้ทำความดีนั้นเอง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเยี่ยม “บ้านพักคนชรา” ซึ่งเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าไปช่วยเหลือ/ดูแลเรื่องสุขภาวะแก่อดีตทหารจีนที่ไม่สามารถกลับประเทศได้ ด้วยเหตุนี้ นักเรียนทุกคนที่จะลงพื้นที่เพื่อไปทำกิจกรรมเหล่านั้นต้องเตรียมตัวล่วงหน้าให้พร้อม ดังที่ครูฝ่ายจริยธรรมได้ให้ข้อมูลในประเด็นนี้ความว่า ก่อนออกไปทำกิจกรรมครูต้องแจ้งหรือเล่าให้นักเรียนรู้ในเบื้องต้นก่อนว่า การทำกิจกรรมเหล่านี้ต้องพบเจออะไรบ้าง เช่น บางกรณีอาจจะเจอคนหรือสถานที่ที่ไม่สะอาดหรือสกปรก เพราะฉะนั้นนักเรียนจึงต้องรู้จักเตรียมตัวและเรียนรู้ที่จะป้องกันตนเองให้ปลอดภัย (พรนภา ลือตาล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 มกราคม 2558) กิจกรรมเยี่ยมครอบครัวบุญคุณและกิจกรรมเยี่ยมบ้านพักคนชราจะมีในสัปดาห์สุดท้ายของทุกเดือน โดยวันเสาร์จะเป็นกิจกรรมเยี่ยมครอบครัวบุญคุณและวันอาทิตย์จะเป็นกิจกรรมเยี่ยมบ้านพักคนชรา โดยนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้จะเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไป

เมื่อกิจกรรมในลักษณะที่กล่าวไปข้างต้นถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามพันธกิจของโรงเรียนที่ว่า โรงเรียนเน้นการจัดกิจกรรมที่แสดงถึง ความเมตตา ความกรุณา ช่วยเหลือและบำบัดความทุกข์ยากของผู้อื่น ทั้งยังเป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียน มีจิตเบิกบานอยู่เสมอ และเห็นความสำคัญของบุคคลรอบข้าง ร่วมยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข (โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่, [ม.ป.ป.]) จึงไม่น่าแปลกใจที่โรงเรียนแห่งนี้จะได้รับความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากชุมชนในระดับหนึ่ง แม้ว่าบางครอบครัวจะไม่ได้ส่งบุตรหลานเข้าศึกษา ณ โรงเรียนแห่งนี้ก็ตามที แต่กระนั้นก็ยังให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดอยู่เสมอ อาทิ กิจกรรม “พิธีสงฆ์น้ำพระ” กิจกรรมส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ หรือกิจกรรมแจกผ้าห่มกันหนาว ส่วนครอบครัวที่ส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาเล่าเรียนก็พบว่า ผู้ปกครองต่างให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนมากขึ้น ดังที่ครูฝ่าย

จริยธรรมได้เล่าถึงประเด็นนี้ว่า เดิมที่ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความร่วมมือ อาจเป็นเพราะโอกาสน้อย แต่ตอนนี้ทางโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับนักเรียนห้องที่ไปทำกิจกรรมมากขึ้น รวมถึงมีผู้ปกครองอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นอาสาสมัครอยู่แล้ว จึงทำให้ในปัจจุบันความร่วมมือในการทำกิจกรรมทำนองนี้ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนมีความเข้มแข็ง ตื่นตัวและมีความยินดีพร้อมที่จะตอบรับกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัด/เชิญชวน แม้ทางโรงเรียนจะไม่มีค่าตอบแทน มีแต่เพียงอาหารกลางวันให้ก็ตาม (พรนภา ลือตาล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 มกราคม 2558)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด คือ ภาพสะท้อนเชิงประจักษ์อันประมวลได้จากการลงพื้นที่ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับคำขวัญและเอกลักษณ์ของโรงเรียนความว่า “มารยาทเด่น เน้นคุณธรรม นำการเรียนรู้มุ่งสู่เทคโนโลยี” และ “สังคมแห่งความรัก และความเมตตา พัฒนาความรู้คู่คุณธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า ด้วยสติปัญญา” ตามลำดับ (โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่, [ม.ป.ป.])

6. วิเคราะห์แนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่

ผู้เขียนได้จำแนกขอบเขตการวิเคราะห์และอภิปรายออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ผู้เรียน 2. ผู้สอน 3. เนื้อหาของหลักสูตร และ 4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งขอบเขตทั้ง 4 ด้านนี้เป็นองค์ประกอบที่ผู้เขียนเห็นว่าเป็นองค์ประกอบหลักของการศึกษา โดยจะวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงกับข้อมูลการวิจัยที่ได้ ทั้งนี้ เอกสารที่ผู้เขียนใช้เป็นข้อมูลหลักสำหรับการวิเคราะห์ คือ หนังสือ “วิถีครู ผู้ประเสริฐ วาทีธรรมด้านการศึกษา ธรรมอาจารย์เจ้งเอี้ยน” (แผนกเลขานุการมหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555) เนื่องจากเป็นหนังสือที่รวบรวมคำสอนด้านการศึกษาที่ท่านธรรมอาจารย์ได้กล่าวไว้ในโอกาสต่าง ๆ ของการแสดงธรรม (ซึ่งถูกแปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย) อันแสดงให้เห็นแนวคิดทางการศึกษาขององค์กรพุทธฉือจี้ ซึ่งโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ยึดถือเป็นแนวทาง ตามลำดับดังนี้

1. ผู้เรียน

โรงเรียนฉือจีเซียงใหม่เน้นการพัฒนานักเรียนด้วยความเชื่อที่ว่านักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด มิเพียงเท่านั้นศักยภาพเหล่านี้ยังสามารถที่จะพัฒนาให้เติบโตและงอกงามได้อีกด้วย กล่าวในอีกแง่หนึ่งก็คือมนุษย์สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นได้นั่นเอง ความเชื่อที่กล่าวข้างต้นสัมพันธ์กับแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมี “ธาตุบริสุทธิ์” อยู่ในจิตหรือที่เรียกว่า “จิตเดิมแท้” ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาผู้เรียน ดังจะเห็นจากการให้ความสำคัญในเรื่องนี้ของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียน อนึ่ง คำที่ท่านใช้เพื่อสื่อความหมายถึง “จิตเดิมแท้” พบว่ามีอยู่หลายคำ เช่น คำว่า “ศักยภาพ” “ธาตุแท้ของมนุษย์” “ธาตุแท้มนุษย์ที่แท้จริง” “ธาตุแท้ที่บริสุทธิ์ดีงาม” “ธาตุแห่งความดี” “ธาตุแท้แห่งความดี” “ธาตุแท้อันดีงาม” เป็นที่น่าสนใจว่าคำเหล่านี้ได้มีการขยายความให้เห็นถึงความสำคัญที่ทุกฝ่ายซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาไม่อาจจะเลยได้ เช่นข้อความที่ว่า

คนทุกคนล้วนมีศักยภาพของตนเอง นี่เป็นความสามารถที่ติดตัวทุกคนมา จงอย่าได้ดูแคลนบุคคลใด แม้จะเป็นเด็กเล็ก เขาก็มีความสามารถที่ติดตัวมาอย่างไร้ขีดจำกัดเช่นกัน ครูต้องส่งเสริมให้เด็กแสดงศักยภาพ พัฒนาความสามารถที่ติดตัวมา จงอย่าทำลายศักยภาพและปัญญาของนักเรียน นี่คือ “การให้ความสำคัญแก่ชีวิต” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี, 2555, หน้า 4) (ตัวเน้นเป็นของผู้เขียน)

จากข้อความข้างต้น เราจะเห็นว่าคำว่า “ศักยภาพ” ในที่นี้ย่อมหมายถึงคุณสมบัติของผู้เรียนทุกคนที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ดังนั้นการศึกษาของโรงเรียนฉือจีจึงมุ่งพัฒนาศักยภาพดังกล่าวให้เปล่งประกายสูงสุด ในทางหนึ่งก็สัมพันธ์กับผู้สอนที่จะต้องเล็งเห็น ไม่ทำลายศักยภาพของผู้เรียน ทั้งยังต้องผลักดันหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำให้อัตลักษณ์ดังกล่าวของตนเองนั้นนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ ดังที่ท่านธรรมาจารย์กล่าวว่า “หากสามารถใช้สภาพแวดล้อมและการศึกษาที่ดีมา

กลุ่มเกลาย่อมทำให้ธาตุแท้แห่งความดีที่ทุกคนมีอยู่แต่ดั้งเดิมปรากฏออกมา” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 6) (ตัวเน้นเป็นของผู้เขียน)

ยิ่งไปกว่านั้นท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนยังอธิบายอีกว่า “จิตบริสุทธิ์ตั้งทารก” นั้นเป็นคุณสมบัติหนึ่งของพระโพธิสัตว์ (ที่เหลืออีก 2 อย่าง คือ “ความอดทนเยี่ยงอูฐ” และ “ความกล้าดุจราชสีห์”) (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 16) ที่สำคัญอย่างยิ่ง ดูเหมือนว่าท่านธรรมาจารย์ได้เชื่อมโยงว่า “ธาตุแท้ที่บริสุทธิ์ของมนุษย์” นั่นก็คือ “คุณธรรมที่ดั่งาม” เช่นเดียวกับที่ท่านกล่าวในอีกข้อความหนึ่งว่า “ธาตุแท้อันล้ำค่าของมนุษย์” คือ “ความงามและความดี” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 18 และ 29) นั้นย่อมหมายความว่า ในทัศนะของท่านหากกล่าวอย่างถึงที่สุดแล้ว “ธาตุแท้ของมนุษย์ทุกคน” คือ ความดั่งามอันเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่แรก และความดั่งามดังกล่าวนี้ หากไม่ได้รับการบ่มเพาะและกล่อมเกลอย่างเหมาะสม ความดั่งามนั้นก็จะไม่ปรากฏ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาที่ “สมบูรณ์” ซึ่งก็คือ การสร้างระบบการศึกษาตามแนวทางขององค์กรพุทธฉือจี้ ดังคำกล่าวของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนที่ว่า “สิ่งที่ฉือจี้หวังไว้คือการสร้างระบบการศึกษาที่สมบูรณ์ มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร คือการเริ่มต้นด้วยความรักและหวังว่าจะสามารถชี้นำสังคมโดยรวมให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่เน้นเรื่องจิตวิญญาณของศีลธรรมจรรยา โดยยึดถือมนุษย์เป็นจุดศูนย์กลาง” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 19) จะเห็นได้ว่า คำว่า “มนุษย์เป็นจุดศูนย์กลาง” (以人為本) ของการศึกษาตามแนวขององค์กรพุทธฉือจี้มีความหมายที่ลึกซึ้ง เพราะความเป็นศูนย์กลางในที่นี้ไม่ได้เป็นเพียงการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ความสุขในการเรียน ความสนใจในเรื่องที่เรียน แต่หมายถึงธรรมชาติอันดั่งามภายในจิตใจของผู้เรียนซึ่งเป็นทั้ง “จุดตั้งต้น” และเป็น “เป้าหมาย” ของการศึกษา กล่าวคือการตระหนักรู้ในศักยภาพแห่งตน รักษาศักยภาพนั้นให้ปลอดพ้นมลทิน ทั้งยังพัฒนาศักยภาพนั้นให้เติบโตดั่งามยิ่งขึ้น

การเคารพในศักยภาพของผู้อื่นหรืออาจเรียกสั้น ๆ ว่า การเคารพผู้อื่น เป็นสิ่งที่โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังมีกิจกรรมเยี่ยม ครอบครัวบุญคุณเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่า การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเคารพความเป็นมนุษย์ของผู้นั้นอย่างแท้จริงจะก่อให้เกิดการเติบโตของชาติแต่ อันติงามในตัวของเราในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือไปพร้อมกัน นี่จึงเป็นเหตุผลที่เราพึงสำนึกในบุญคุณของผู้ที่เราให้ความช่วยเหลือ เพราะหากปราศจากบุคคล เหล่านี้แล้ว เราย่อมไม่มีโอกาสในการพัฒนาความดีงามในตัวเรา นอกจากนั้น การสำนึกคุณของพ่อแม่และครูก็ยังเป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรระลึกอยู่เสมอเพราะ “พ่อแม่ เป็นผู้ให้กำเนิดร่างกาย เลือดเนื้อ ในขณะที่ครูเป็นผู้ให้กำเนิดสติปัญญา” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 36)

แม้ว่าความสำนึกคุณหรือความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญของแนวคิด ขงจื้อซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมจีนรวมทั้งได้หวนอย่างสูง แต่เมื่อพิจารณาความหมาย ของคำว่า “กตัญญู” ตามแนวคิดของฉือจี้และแนวคิดของขงจื้อให้ตีแล้วจะ พบว่ามีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวไม่ใช่เป็นการทำให้แนวคิดของ ขงจื้อมีความยืดหยุ่นมากขึ้น แต่เป็นการ “ให้ความหมายใหม่” แก่คำว่า “ความ กตัญญู” ดังข้อความต่อไปนี้ “ความกตัญญูเป็นประตูสู่การทำความดีอื่นๆ ทั้งปวง แต่ความกตัญญูที่ดีที่สุด คือ การละทิ้งความรักที่เห็นแก่ตัวและเป็นเพียง ชั่วครั้งชั่วคราวที่เราให้แก่ญาติพี่น้องและเพื่อนสนิท และขยายความรักของเราให้ ครอบคลุมสรรพชีวิตทั้งปวง” (Madsen, 2007, p. 25) ริชาร์ด กอมบริช (Richard Gombrich) และเหยา อี้ร่วชวง (Yao Yu-Shuang) ตั้งข้อสังเกตว่า การให้ ความหมายใหม่ของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนเป็นวิธีการเดียวกับที่พระพุทธเจ้า ทรงใช้ คือ การนำคำศัพท์ทางศาสนาที่ใช้ร่วมกันอยู่ในสมัยนั้นมาให้ความหมายใหม่ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดก็คือ การเปลี่ยนความหมายของคำว่า “กรรม” จาก “การ กระทำ” เป็น “เจตนา” (Gombrich & Yao, 2013, p. 257) กอมบริชยังอธิบาย ต่อไปอีกว่า ความกตัญญูตามแนวทางของฉือจี้วางอยู่บนฐานคิดเรื่อง “ความเป็น ผู้กระทำการที่เป็นปัจเจก” (individual agency) และ “ความรับผิดชอบ”

(responsibility) ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เขียนได้อธิบายไปแล้วในช่วงต้นนั้นคือ การที่มนุษย์มีศักยภาพในตัวเอง สามารถควบคุมชีวิตของตนเองได้ และจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำใดๆ ของตนด้วย ดังนั้น ปัจเจกชนทุกคนในโลกนี้ จึงควรถูกปฏิบัติด้วยความเคารพ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มศักยภาพให้บุคคลคนนั้น สามารถดูแลและควบคุมชีวิตของตนเองได้ นอกจากนั้นการที่แนวคิดของฉือจี้มองว่าโลกเป็นเสมือนครอบครัวเดียวกันยังทำให้แนวคิดเรื่องครอบครัวและสังคมของฉือจี้และขงจื๊อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ แนวคิดของขงจื๊อจะมองว่าครอบครัวและสังคมเป็นแบบ “ลำดับชั้น” (hierarchical) ในขณะที่ครอบครัวของฉือจี้เป็นแบบ “เสมอภาค” (egalitarian) (Gombrich & Yao, 2013, p. 258)

ด้วยเหตุที่ฉือจี้มองว่า การเคารพชีวิตคือการเพิ่มศักยภาพให้บุคคลคนนั้น สามารถดูแลและควบคุมชีวิตของตนเองได้ จึงให้ความสำคัญกับการสร้างวินัยและมารยาทแก่ผู้เรียน เนื่องจากวินัยและมารยาทเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเองตามกาลเทศะ ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่า การเติบโตของธาตุแท้อันดีงามในตัวของเราสามารถเกิดได้จากการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเคารพความเป็นมนุษย์ของผู้นั้นอย่างแท้จริง ซึ่งการช่วยเหลือสรรพชีวิตตามความเชื่อของพระพุทธศาสนาหายานจะต้องเริ่มต้นด้วยการตั้งปณิธาน ผู้เขียนจึงคิดว่านี่น่าจะเป็นเหตุผลที่โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ให้นักเรียน (รวมถึงบุคลากรทุกคนในโรงเรียน) กล่าวบทอธิษฐาน (ฉิต้าว, 祈禱) หน้าเสาธงในทุกเช้า เพื่อให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ อันแน่วแน่ที่จะช่วยเหลือผู้อื่น และเมื่อนำการตั้งปณิธานตามบทอธิษฐาน (ฉิต้าว) ไปมองเชื่อมโยงกับ “โพธิสัตว์ยาน” คือ “ทางของพระพุทธเจ้า และพระโพธิสัตว์ที่ถือเอาความกรุณาเป็นที่ตั้ง ไม่เพียงรู้แจ้งได้ด้วยตัวของตัวเอง แต่ยังช่วยโปรดคือชี้แนะสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นได้ด้วย” (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2550, หน้า 14) ก็อาจกล่าวได้ว่า การตั้งปณิธานตามบทอธิษฐาน (ฉิต้าว) เป็นส่วนสี้ยวหนึ่งของการตั้งปณิธานเพื่อการบรรลุพุทธภูมิอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาหายานหรืออาจกล่าวได้อีกแบบหนึ่งว่า การตั้งปณิธานตามบทอธิษฐาน (ฉิต้าว) ก็คือ ส่วนสี้ยวหนึ่งของการบำเพ็ญปณิธานบารมีของพระโพธิสัตว์ ผู้เขียน

เห็นว่าการตีความเช่นนี้ได้เป็นการตีความที่เกินเลยเพราะสอดคล้องกับการที่ท่าน ธรรมาจารย์เจิ้งเอียนเรียกผู้เรียนว่า “พระโพธิสัตว์น้อย” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 5)

2. ผู้สอน

การศึกษาตามแนวทางขององค์กรพุทธฉือจี้ให้ความสำคัญกับผู้สอน เป็นอย่างยิ่ง ดังที่ปรากฏใน คำกล่าวของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนมากมาย คุณสมบัติของผู้สอนที่ท่านธรรมาจารย์เน้นย้ำอยู่เสมอ คือ พรหมวิหาร 4 หรือ อปัมมัญญา 4 ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ดังที่ท่านได้อธิบายความหมายไว้ว่า

สิ่งที่เรียกว่า “มหาเมตตา (ต้าฉือ, 大慈) โดยปราศจากการเสียใจในภายหลัง” คือเมื่อเลือกทำงานนี้แล้วจะไม่มีการเสียใจในภายหลังโดยเด็ดขาด “มหากรุณา (ต้าเปย, 大悲) โดยปราศจากการตัดพ้อ” ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใดขอเพียงทุ่มเทอย่างเต็มกำลังบรรเทาความเจ็บปวดของผู้อื่นก็ไม่กลัวคำตัดพ้อต่อว่าและความเข้าใจผิด “มหามุทิตา (ต้าสี้, 大喜) โดยปราศจากความกังวล” ชีวิตที่ปราศจากความกังวล คือชีวิตที่มีวิมุตติธรรมและจิตวิญญาณที่ดีงามสมบูรณ์ “มหาอุเบกขา (ต้าเส่อ, 大捨) โดยปราศจากการเรียกร้อง” การศึกษาคือการอุทิศทั้งเวลา ความรักและปัญญาอย่างเต็มที่ โดยปราศจากข้อเรียกร้องใดๆ (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 3) (ตัวเน้นเป็นของผู้เขียน)

จากข้อความข้างต้นมีสิ่งที่น่าสนใจเกิดอยู่ 3 ประการ คือ 1) ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนใช้คำในภาษาจีนว่า “ต้า” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า “มหา” เพื่อขยายคำว่า เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาตามลำดับ การใช้คำขยายเช่นนี้น่าจะเป็นการเน้นให้เห็นถึงลักษณะของการแผ่ไป “อย่างไม่มีประมาณ” อันสอดคล้องกับความหมายของ อปัมมัญญา ซึ่งในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ธรรมที่

แผ่ไปไม่มีประมาณหมายถึง เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาที่แผ่ไปในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายอย่างกว้างขวางสม่ำเสมอไม่จำกัดขอบเขต (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546, หน้า 341) 2) คำอธิบายของท่านธรรมาจารย์เป็นคำอธิบายเชิงปฏิเสธ (negative) ต่างไปจากคำอธิบายอัปมัญญาโดยทั่วไปซึ่งเป็นคำอธิบายเชิงยืนยัน (positive) สำหรับประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าท่านธรรมาจารย์ต้องการอธิบายให้เห็นถึง “ความว่าง” มากกว่าที่จะแสดงถึง “ความไม่ว่าง” 3) ท่านธรรมาจารย์ได้ให้ความหมายใหม่แก่ อัปมัญญา 4 ซึ่งความหมายใหม่ทั้งหมดนี้เชื่อมโยงโดยตรงกับการศึกษาและแตกต่างจากความหมายตามแนวจาริตของทั้งเถรวาทและมหายาน⁹ แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าคำอธิบาย ในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่า ท่ามกลางการทำงานด้านการศึกษาผู้สอนอาจจะต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา ดังนั้นจึงต้องหนักแน่นในการทำงาน ไม่เสียใจ ไม่ตัดพ้อ ไม่กังวล และไม่เรียกร้องทั้งก่อนทำงาน ในขณะทำงานและหลังทำงานยิ่งไปกว่านั้น คำอธิบายของท่าน ธรรมาจารย์ยังสามารถนำไปเชื่อมโยงได้กับขั้นการเตรียมตัวเพื่อเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งเรียกว่า “อธิมุกติจรยวihar” อันเป็นการปลุกโพธิจิตหรือการตั้งปณิธานว่าจะขอเป็นพระพุทธเจ้า โดยบุคคลที่อยู่ในขั้นตอนนี้จะต้องเอาชนะความกลัว 5 ประการให้ได้ คือ กลัวการดำเนินชีวิต กลัวคำนิทาว่าร้าย กลัวความตาย กลัวทุกข์ และกลัวสังคมตำหนิ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2550, หน้า 26) ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำอธิบายของท่านธรรมาจารย์สะท้อนให้เห็นแนวทางการทำงานที่ต้องเอาชนะความกลัวเหล่านี้ไปให้ได้นั่นเอง

นอกจากนี้ ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนยังมีการอธิบายเกี่ยวกับอัปมัญญา 4 ไว้หลายแบบ บางครั้งก็จะอธิบายเพียงมหาเมตตา (คำฉื่อ) (แผนกเลขานุการ

⁹ เมื่อพิจารณาความหมายโดยสาระสำคัญแล้ว อาจกล่าวได้ว่าความหมายของพรหมวิหารหรืออัปมัญญาที่พระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนามหายานได้ให้ไว้ไม่ได้มีความแตกต่าง/ขัดกันแต่อย่างใด ดูรายละเอียดของอัปมัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาทเพิ่มเติมได้ใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2545, หน้า 124-127) และส่วนอัปมัญญาในพระพุทธศาสนามหายานดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน

มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 213) บางครั้งก็อธิบายเป็นคู่ เช่น มหากรุณา (ต้าเปย) คู่กับมหาอุเบกขา (ต้าเส่อ) (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 198) หรือมหามุทิตา (ต้าสี้) คู่กับมหาอุเบกขา (ต้าเส่อ) (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 203) กล่าวสำหรับคำอธิบายของคู่หลังนี้พบว่ามีคามน่าสนใจ เนื่องจากมีประเด็นที่สามารถนำไปอภิปรายเพิ่มเติม สำหรับคำอธิบายดังกล่าว มีข้อความดังนี้

การศึกษาเป็นงานแห่งมหามุทิตา (ต้าสี้) และมหาอุเบกขา (ต้าเส่อ) มีแต่การปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยมุทิตา อุเบกขา ทั้งเวลาและจิตวิญญาณ ด้วยหัวใจเปี่ยมรักและปัญญาอย่างเต็มที่ จึงจะสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจความหมายของชีวิตและก้าวสูงขึ้น สู่การเผยแผ่ “กุศลสามารถ” รับรู้ถึงความอ้อมเอิบของความสมบูรณ์แห่งชีวิต (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 203)

สำหรับประเด็นนี้ ผู้เขียนจะแยกอภิปรายออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การเน้นย้ำถึงมหามุทิตาน่าจะสัมพันธ์กับการเข้าสู่ “ภูมิธรรม” แรกของพระโพธิสัตว์ ที่เรียกว่า “มุทิตาภูมิ” (stage of joy) หมายถึง ยินดีในความไม่มีทุกข์ของผู้อื่น ส่วนที่สอง คือ การเน้นย้ำถึงมหาอุเบกขาน่าจะสัมพันธ์กับการละทิ้งความยึดมั่น ถ้อยมั่นแห่งตนทั้งในลักษณะของการยึดมั่นในความคิด ความเชื่อที่ผิดและยึดมั่นในความคิด ความเชื่อที่ ผิดแน่นอนไม่ยอมเปลี่ยนแปลง (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 20)

ด้วยเหตุนี้หลักพรหมวิหาร 4 หรืออัมปมัญญา 4 จึงเป็นคุณสมบัติภายในจิตใจที่ผู้สอนพึง “เจริญ” (ทำให้มากขึ้น) ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อพิจารณาในแง่ที่ว่า อัมปมัญญา 4 เป็นคุณธรรมที่พระโพธิสัตว์ ยึดเหนี่ยว ประกอบกับคำอธิบายที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้นก็ล้วนเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผู้สอนต้องมีความเป็นพระโพธิสัตว์ เมื่อเป็นเช่นนี้บทบาทของผู้สอนจึงมีความสำคัญ ทั้งยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของท่านธรรมาจารย์

เจิ้งเอี้ยน ความว่า “ครูคือแบบอย่างที่ดีของเด็ก ดังนั้นครูจึงต้องเสมือนเป็นผู้ปฏิบัติธรรมด้วยการเจริญโพธิสัตตมรรค... คือการปฏิบัติความดีทั้งปวง มีความใฝ่ดีใฝ่สูง บ่มเพาะบุคลิกภาพอันสูงส่ง การโปรดสรรพสัตว์หมายถึงไม่ทำความชั่วใดๆ และสอนนักเรียนไม่ให้ทำชั่ว” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 179)

3. เนื้อหาของหลักสูตร

ตามที่ได้เขียนได้จำแนกเนื้อหาที่นำมาบูรณาการและสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ไว้ว่ามี 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) จริยศิลป์ ได้แก่ การชงชา การจัดดอกไม้ การเขียนพู่กันจีนและ “ภาษามือ” 2) การสอน “จิ้ง ซื่อ อวี่” หมายถึง การสอนวาทะธรรมของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน 3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 4) การเสริมทักษะภาษาจีน เมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่าทั้ง 4 ส่วน อาจจัดรวมเป็นสิ่งที่องค์กรพุทธฉือจี้เรียกว่า “เหรินเหวิน” (人文) ซึ่งมีความหมายว่า “วัฒนธรรมอันดีงามของมนุษย์” สาระสำคัญของเหรินเหวินได้แก่ “บุคลิกภาพที่เป็นแบบฉบับและวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบสานอดีตและสามารถสืบทอดต่อไปยังอนาคต” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 123)

การได้มาซึ่ง “บุคลิกภาพที่เป็นแบบฉบับ” ดังกล่าวถูกฝึกฝนผ่านการศึกษาและปฏิบัติตามเนื้อหาของหลักสูตรโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ กล่าวอีกแบบหนึ่งก็คือจริยธรรมของฉือจี้ถ่ายทอดผ่าน จริยศิลป์ กล่าวคือ การชงชา คือ “ฝึกให้นิ่งสงบ พินิจพิจารณา” การจัดดอกไม้ คือ “ฝึกให้เคารพสรรพชีวิตต่างๆ” ภาษามือ คือ “ฝึกให้มีความรักที่ยิ่งใหญ่ เป็นธรรมะไร้เสียง” (tzuchithai24, 2016) ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่า การจำแนกดังกล่าวเป็นเพียงจุดเน้นที่แตกต่างเท่านั้น เพราะหากพิจารณาให้ดีแล้ว จริยศิลป์แต่ละอย่างที่กล่าวนั้นสามารถถ่ายทอดจริยธรรมทั้งหมดที่กล่าวมาได้ทั้งสิ้น ขยายความให้ชัดเจนก็คือ การชงชาที่ไม่ได้เป็นเพียงการฝึกให้นิ่งสงบ พินิจพิจารณาเพียงอย่างเดียว แต่ก็ยังสามารถฝึกฝนจิตใจให้มีความรักที่ยิ่งใหญ่ เนื่องจากในพิธีชงชาจะต้องมีผู้ชงชาและผู้ดื่มชา การชงชา

(ผู้ซังซา) จะต้องทำด้วยจิตใจที่มีความรักความปรารถนาดีต่อผู้อื่น (ผู้ดื่มซา) นั้นย่อมหมายความว่าต่อไปอีกได้ว่าเป็นการฝึกเคารพสรรพชีวิต กล่าวคือ ทั้งผู้ซังซาและผู้ดื่มต่างเคารพซึ่งกันและกัน เป็นต้น ในขณะที่การจัดดอกไม้ ไม่ได้ฝึกเพียงการเคารพสรรพชีวิต หากยังทำให้ผู้จัดดอกไม้ได้ฝึกจิตใจให้หนึ่งสงบ พิจารณาธรรมเพื่อหยั่งเห็นความดี ความงาม ความจริง เช่นเดียวกับผู้ชมดอกไม้ ซึ่งสอดคล้องกับวลีที่ว่า “คนจัดดอกไม้ ดอกไม้จัดคน” ส่วนความรักที่ยิ่งใหญ่ที่ฝึกฝนผ่านภาษามือก็ย่อมเป็นการฝึกเคารพสรรพชีวิตไปพร้อมกัน เนื่องจากฐานคิดของการใช้ภาษามือก็คือ การส่งความรัก ความปรารถนาดีไปสู่ผู้อื่นโดยไม่แบ่งแยกมนุษย์ด้วยภาษาพูด เพราะการแบ่งแยกทำให้ไม่เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์หรือกระทั่งอาจลดทอนคุณค่านั้นไป ในขณะที่ผู้ทำภาษามือก็ต้องฝึกถ่ายทอดภาษามือออกมาด้วยความสงบนิ่งด้วยเช่นกัน

ส่วน “วัฒนธรรมอันดีงามที่สืบสานอดีตและสามารถสืบทอดต่อไปยังอนาคต” ปรากฏให้เห็นเด่นชัดในการศึกษา “จิ้ง ซือ อวี” ทั้งนี้ด้วยเหตุผลคือ 1) เป็นการเรียนจากคำสอนของท่านธรรมจารย์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา รวมไปถึงวัฒนธรรมและสิ่งดีงามอื่น ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาที่ถูกสั่งสมและถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาจากบรรพบุรุษ 2) การเรียน “จิ้ง ซือ อวี” ยังเป็นการแสดงออกถึงการสำนึกคุณที่มีต่อบรรพบุรุษ พ่อแม่ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณอีกด้วย ซึ่งการสำนึกคุณนั้นก็เป็วัฒนธรรมอันดีงามในตัวเองเช่นกัน 3) การเรียนภาษาจีนมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้เข้าถึง “จิ้ง ซือ อวี” ได้อย่างถ่องแท้ เพราะมิได้เป็นเพียงการศึกษาผ่านภาษาอื่นอีกทีหนึ่ง นับว่าเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมภาษาอีกโสดหนึ่งด้วย มิเพียงเท่านั้นการมีทักษะทางภาษาจีนยังช่วยสร้างโอกาสให้แก่ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามให้กว้างขวางออกไปในภายภาคหน้า

อีกกิจกรรมหนึ่งที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามได้อย่างชัดเจน ก็คือ กิจกรรม “ออมบุญ” ซึ่งนอกจากจะฝึกเรื่องการให้ทานของนักเรียนแล้ว ยังเป็นการดำเนินรอยตามสิ่งที่ท่านธรรมจารย์ได้ปฏิบัติ เนื่องจากอาจกล่าวได้ว่าองค์กร

พุทธฉือจี้ถือกำเนิดขึ้นมาได้จากกิจกรรมออมบุญที่ท่านธรรมาจารย์และสาธุศิษย์ได้เป็นผู้ริเริ่มกระทำเมื่อครั้ง 53 ปีที่แล้วนั่นเอง การรู้ว่าองค์กรพุทธฉือจี้ถือกำเนิดขึ้นมาได้อย่างไรนั้น มิเพียงจะช่วยให้เราตระลึกถึงอุดมการณ์อันเป็นที่มาขององค์กรตั้งแต่แรกเริ่มแล้ว ยังช่วยให้ไม่ละเลยที่จะดำเนินตามแนวทางอันที่汀ามของท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียนสืบไปอีกด้วย

4. กระบวนการจัดการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาขอบเขตในการวิเคราะห์ด้านเนื้อหาของหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าล้วนแล้วแต่จำเป็นจะต้องสัมพันธ์กับการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียน “จี้ ซือ อวี่” ที่ไม่ใช่เป็นเพียงการท่องจำคำสอนของท่านธรรมาจารย์เท่านั้น แต่ยังต้องนำคำสอนไปปฏิบัติจึงจะเกิดความรู้ความเข้าใจอันแท้จริงได้ ส่วนจริยศิลป์ก็จะได้เห็นได้ชัดเจนเช่นกัน กล่าวคือ กิจกรรมทุกกิจกรรมมีการลงมือปฏิบัติจริงทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการชงชาที่ไม่ได้เป็นเพียงการเรียนชงชาแบบทฤษฎี แต่ผู้เรียนจะต้องลงมือชงชาด้วยตัวเองในทุกขั้นตอน เช่นเดียวกับการจัดดอกไม้และการทำภาษามือ ในขณะที่กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สำคัญอย่าง “พิธีสงฆ์น้ำพระ” และกิจกรรม “ออมบุญ” ก็ล้วนเป็นเรื่องของการปฏิบัติจริง นอกจากนั้น กิจกรรมประจำวันที่นักเรียนจะต้องทำ ไม่ว่าจะเป็นการกินอาหาร การแยกขยะ การทำความสะอาดสถานที่เรียนด้วยตนเอง การเคารพ มารยาท พฤติกรรมการแสดงออกในชีวิตประจำวันต่างๆ ซึ่งโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ถือเป็นเรื่องสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ก็ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของการปฏิบัติทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ คงไม่ผิดนักที่จะสรุปว่าการลงมือปฏิบัติจริงเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่เป็นการทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวทางของท่านธรรมาจารย์ที่เรียกว่า “การเรียนการสอนที่เน้นความเป็นจริงและหลุดจากกรอบของทฤษฎีในตำรา” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 231-232) ยิ่งไปกว่านั้น การสอนที่มุ่งสู่ความเป็นจริงจะนำไปสู่ “ความสามารถและความรู้

อันดีงาม” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 254) อีกด้วย

ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้เราเข้าใจได้ว่า เหตุใดโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่จึงมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานจิตอาสา ตัวอย่างกิจกรรมจิตอาสาที่สำคัญได้แก่ กิจกรรมครอบครัวบุญคุณและกิจกรรมอาสาสมัครเยี่ยมบ้านพักคนชรา และเมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งขึ้นไปอีก ผู้เขียนเห็นว่ามิมีประเด็นที่สามารถวิเคราะห์จากการทำกิจกรรมเหล่านี้ดังต่อไปนี้ 1) กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเผยให้เห็นศักยภาพภายในตนของผู้เรียนได้ทั้งสิ้น สอดคล้องกับความเชื่อขององค์กรพุทธฉือจี้ที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่เต็มเปี่ยมตั้งแต่กำเนิด และศักยภาพเหล่านี้ยังสามารถที่จะพัฒนาให้เติบโตและงอกงามได้อีกด้วย ดังที่ท่านธรรมาจารย์ใช้คำว่า “ความสามารถอันดีงาม” คือจิตสำนึกดั้งเดิมที่ต้องการบริการเพื่อนมนุษย์ นั้นย่อมหมายความว่า ยิ่งทำกิจกรรมเหล่านี้มากขึ้นเท่าใดก็จะยิ่งทำให้ “จิตเดิมแท้” ของตนปรากฏชัดขึ้นเรื่อยๆ 2) กิจกรรมเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามทั้งในแง่เนื้อหาและรูปแบบ กล่าวคือ ในแง่เนื้อหาเป็นการถ่ายทอดความรู้และความสามารถอันดีงามแก่ทั้งผู้ให้และผู้รับ ส่วนในแง่รูปแบบนั้นกิจกรรมดังกล่าวถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอันดีงามที่ควรรักษาและสืบทอด 3) กิจกรรมเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเคารพชีวิต เนื่องจากการสำนึกคุณที่ทำให้เราได้แสดงออกซึ่งคุณธรรมความดีในตัวเอง เช่น การแบ่งปัน การเสียสละ การช่วยเหลือ การไม่เบียดเบียนที่จะทำความดี การเล็งเห็นประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง การลดความเห็นแก่ตัว ในกรณีเยี่ยมบ้านพักคนชราก็จะเป็นการแสดงความสำนึกคุณต่อบุคคลที่เคยทำความดีแก่สังคมมาก่อน (เช่น อดีตทหารจีนที่ไม่สามารถกลับประเทศได้) และเราเป็นผู้รับผลจากคุณูปการนั้น 4) กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชน เพราะชุมชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณธรรมความดีของผู้เรียน การที่ชุมชนไว้วางใจและเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้ทำความดีเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง หากไม่มีชุมชนแล้วผู้เรียนก็ไม่อาจนำสิ่งที่ได้ศึกษามาใช้ได้ กล่าวในอีกแบบหนึ่งก็คือการศึกษานั้นไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะในแง่

หนึ่งเป้าหมายของการศึกษา คือการ “นำศิลปะของชีวิตไปใช้ในความสัมพันธ์กับผู้อื่น” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 74) 5) กิจกรรมเหล่านี้ไม่ถูกจำกัดด้วยความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและศาสนา แม้ว่าบริเวณพื้นที่โดยรอบของที่ตั้งโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์และความเชื่อ (ชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ เช่น กะเหรี่ยง ไคร้ ม้ง) ในทางตรงข้ามความแตกต่างดังกล่าวกลับเป็นเสมือนเนื้อดินอันอุดมสมบูรณ์ที่เอื้อให้แนวทางขององค์กรพุทธฉือจี้ได้หยั่งรากและเจริญเติบโตแผ่กิ่งก้านสาขาได้เป็นอย่างดี ดังมีข้อยืนยันเชิงประจักษ์จากการที่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้ให้ความสนใจมาศึกษาวิจัยหรือดูงานและทัศนศึกษา เพื่อใช้โรงเรียนแห่งนี้เป็นแบบอย่างและนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้กับองค์กรของตนต่อไป

นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่สิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนสังเกตเห็นก็คือ โรงเรียนแห่งนี้มีธงสัญลักษณ์ที่เรียกว่า “ธงศาสนาสากล” ซึ่งเป็นธงที่สื่อให้เห็นถึงการเปิดกว้าง ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและ ทางศาสนา ฉือจี้มีจุดยืนที่ชัดเจนในการไม่ก้าวล่วงความเป็นศาสนาอื่นๆ แต่มีแนวทางในการเคารพทุกศาสนานับโลกใบนี้ ด้วยเหตุนี้โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่จึงเป็นโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้กับคนทุกศาสนาได้เข้ามาเรียนโดยไม่มีการปิดกั้น พร้อมทั้งยังส่งเสริมให้กิจกรรมในแต่ละศาสนาเติบโตบนแนวทางของตนเอง รวมถึงข้อมูล จากการให้สัมภาษณ์ของครูฝ่ายธุรการซึ่งได้อธิบายถึง การที่องค์กรพุทธฉือจี้สามารถไปเจริญเติบโตในประเทศ ต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาอื่นเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือคริสต์ศาสนาอย่างประเทศฟิลิปปินส์ แคนาดา หรือประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามอย่างประเทศอิหร่าน มาเลเซีย จอร์แดน อินโดนีเซีย โดยเหตุผลหลักที่นำไปสู่การเติบโตนั้นมีอยู่ 2 ประการ ได้แก่ 1) “ให้ความเคารพ” คือ การไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนาของประเทศนั้นๆ 2) “ไม่แยกศาสนา” คือ การไม่นำเอาศาสนามาเป็นเหตุในการเลือกปฏิบัติ เช่น การแต่งตั้งชาวมุสลิมเป็นประธานมูลนิธิฉือจี้ในหลายประเทศเช่น จอร์แดนและมาเลเซีย หรือการแต่งตั้งชาวแคทอลิกเป็นประธานมูลนิธิฉือจี้ในประเทศแคนาดา

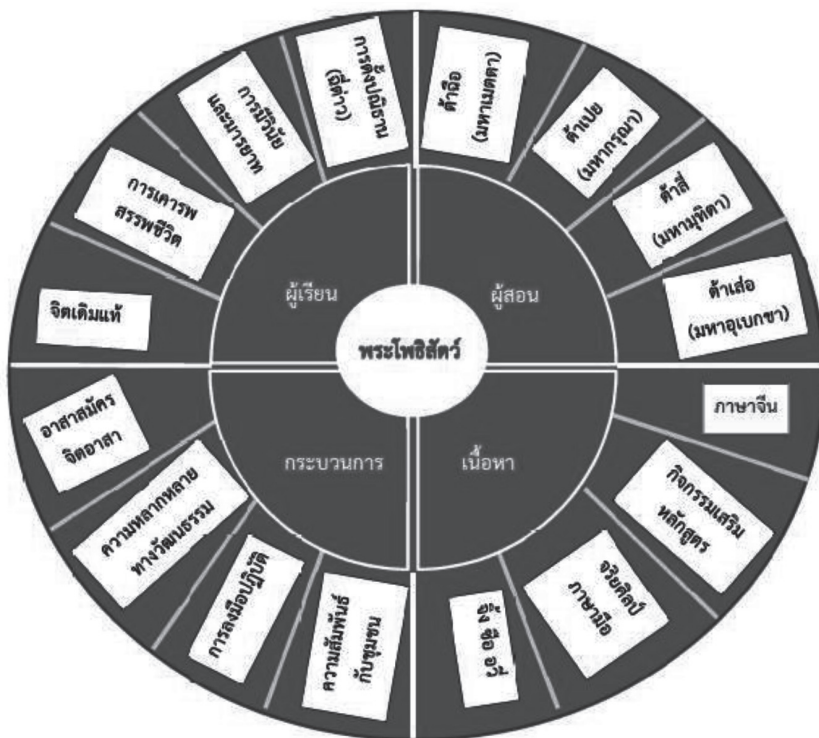

(เอกลักษณ์ ธนาใจรักษา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 มกราคม 2558)

ทั้งนี้ความสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นมาจากแนวคิดที่ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียน ได้วางรากฐานไว้ว่า ให้มีจิตใจที่เปิดกว้าง เคารพความแตกต่าง และยอมรับความหลากหลาย ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า “ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไรก็ตาม ขอเพียงเป็นศาสนาที่มีความเชื่ออย่างถูกต้อง ล้วนควรให้การส่งเสริม” และ “ทุกศาสนาที่มีคำสอนถูกต้อง ล้วนมีทิศทางร่วมกันคือความรักอันยิ่งใหญ่ (ต้าอ้าย) เป็นแนวทางให้นักเรียนปฏิบัติตาม” (แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้, 2555, หน้า 28 และ 57)

7. สรุป

จากที่ได้อภิปรายมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่าแนวคิดและการจัดการศึกษาของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่ทั้ง 4 ขอบเขตได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาของหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นล้วนยึดโยงอยู่กับแนวคิดสำคัญของพระพุทธศาสนาหายาน นั่นคือ แนวคิดพระโพธิสัตว์ กล่าวคือ ผู้เรียนเป็นดัง “พระโพธิสัตว์น้อย” ในขณะที่ผู้สอนเปรียบดัง “พระโพธิสัตว์” หรือ เป็นผู้ที่เจริญ “โพธิสัตว์มรรค” สำหรับเนื้อหาเน้นหนักที่ “เหรินเหวิน” ซึ่งอาจเทียบได้กับ “อุบายวิธี” อันเป็นเครื่องมือในการสอนธรรมของ พระโพธิสัตว์และในขณะเดียวกันยังเป็นวิธีการที่ “พระโพธิสัตว์น้อย” ใช้เพื่อหยั่งเห็นความจริง ความดี ความงาม ส่วนกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นมีแกนหลักอยู่ที่ การลงมือปฏิบัติจริง เพื่อขัดเกลาตนเองและช่วยเหลือสรรพชีวิตอันเป็นแนวทางของพระโพธิสัตว์ (โพธิสัตว์มรรค) ทั้งนี้ผู้เขียนได้สรุปภาพรวมที่ได้อภิปรายมาทั้งหมดเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สรุปภาพรวมการวิเคราะห์แนวคิดและการจัดการเรียนการสอน
ของโรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*.

กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ประเวศ วะสีและคณะ. (2552). *ธรรมสังยุตจรลู่ลูนิตีพุทธฉือจี*. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, รัศมี กฤษณมิษ, และสุวิดา แสงสีนาท. (2550). *การศึกษาแนวทางการปลูกจิตสำนึกคุณธรรมผ่านระบบการศึกษา: กรณีศึกษามูลนิธิพุทธฉือจีไต้หวัน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

พระไพศาล วิสาโล. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดี: ศึกษากรณีองค์กรพุทธฉือจี*.

กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม.

มูลนิธิฉือจีประเทศไทย. (2549). *โครงการช่วยชีวิต: การบริจาคไขกระดูก*.

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิฉือจีประเทศไทย.

โรงเรียนฉือจีเชียงใหม่. (2556). *รายงานประจำปีของสถานศึกษา โรงเรียนฉือจีเชียงใหม่* (เอกสารอัดสำเนา). เชียงใหม่: โรงเรียนฉือจีเชียงใหม่.

ศุภรัตน์ รัตนมูขัย. (2550). *ระบบการบริหารจัดการงานอาสาสมัคร ศึกษากรณี: มูลนิธิพุทธฉือจีไต้หวัน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม.

สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2550). *พุทธศาสนamahayan (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

อำพล จินดาวัฒนะ. (2549). *จิตอาสาพลังสร้างโลก: บทเรียนรู้จากขบวนการพุทธฉือจี้ได้หวั่นขบวนการที่เน้นหัวใจของความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม.

หนังสือแปล

ท่านธรรมาจารย์เจิ้งเอียน. (2553). *จิ้ง ซื่อ อวี 1 วาหะธรรม ธรรมาจารย์เจิ้งเอียน* (คณะกรรมการแปลมูลนิธิพุทธฉือจี้ได้หวั่นในประเทศไทย, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธฉือจี้ได้หวั่นในประเทศไทย.

แผนกเลขานุการ มหาวิทยาลัยฉือจี้. (2555). *วิถีครูผู้ประเสริฐ วาหะธรรม ด้านการศึกษา ธรรมาจารย์เจิ้งเอียน* (ชาญ ธนประกอบ, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธฉือจี้ได้หวั่นในประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์

พระสุคำ สุยา. (2553). *การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่* (การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).

สุพรรณิ คงดีได้. (2556). *การดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน ฉือจี้เชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

Books

Deitrick, Jim. (2007). Engaged Buddhism In Damien Keown & Charles S. Prebish, eds. *Encyclopedia of Buddhism*. London and New York: Routledge.

- Huang, C. Julia. (2009). *Charisma and compassion: Cheng Yen and the Buddhist Tzu Chi Movement*. Cambridge: Harvard University Press.
- Madsen, Richard. (2007). *Democracy's Dharma: Religious Development and Political Renaissance in Taiwan*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press.
- Yao, Yu-Shuang. (2012). *Taiwan's Tzu Chi as Engaged Buddhism: Origins, Organization, Appeal and Social Impact*. Boston: Global Oriental.

Article

- Gombrich, Richard & Yao, Yu-Shuang. (2013). A Radical Buddhism for Modern Confucians: Tzu Chi in Socio-Historical Perspective. *Buddhist Studies Review*, 30(2), 237–259.

Dissertations

- Jones, Charles B. (1996). *Buddhism in Taiwan: A Historical Survey* (Ph.D. dissertation, University of Virginia).
- Pagel, Ulrich. (1992). *The “Bodhisattvapitaka”: Its doctrines, practices and their position in Mahayana literature* (Ph.D. thesis, SOAS University of London, England).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- ฉือจี้. (ม.ป.ป.). *ปฐมบทมูลนิธิพุทธฉือจี้ “เพื่อพุทธศาสนา เพื่อมวลชีวิต”*. สืบค้นจาก <https://www.tzuchithailand.org/th/index.php/about-us/tzu-chi-foundation/global-tzu-chi-history>

- ฉือจี้. (ม.ป.ป.). *ภารกิจกิจการกุศล*. สืบค้นจาก <https://tzuchithailand.org/th/index.php/about-us/tzu-chi-foundation-in-thailand/tzuchi-mission/105-charity>
- ฉือจี้. (ม.ป.ป.). *ภารกิจกิจการศึกษา*. สืบค้นจาก <https://tzuchithailand.org/th/index.php/about-us/tzu-chi-foundation-in-thailand/tzuchi-mission/107-education>
- ฉือจี้. (ม.ป.ป.). *ภารกิจบรรเทาทุกข์ระหว่างประเทศ*. สืบค้นจาก <https://tzuchithailand.org/th/index.php/about-us/tzu-chi-foundation-in-thailand/tzuchi-mission/109-international-relief>
- ฉือจี้. (ม.ป.ป.). *ภารกิจวัฒนธรรมอันดีงาม*. สืบค้นจาก <https://tzuchithailand.org/th/index.php/about-us/tzu-chi-foundation-in-thailand/tzuchi-mission/108-humanistic-culture>
- ฉือจี้. (ม.ป.ป.). *ภารกิจอาสาสมัครชุมชน*. สืบค้นจาก <https://tzuchithailand.org/th/index.php/about-us/tzu-chi-foundation-in-thailand/tzuchi-mission/112-volunteers>
- นิติยาภรณ์และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (ม.ป.ป.). *กองพล 93 ของกองทัพจีน คณะชาติในภาคเหนือของไทย*. สืบค้นจาก http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=กองพล_93_ของกองทัพจีนคณะชาติในภาคเหนือของไทย
- พระไพศาล วิสาโล. (2557). *ฉือจี้ ชุมชนคนทำดี*. สืบค้นจาก <https://www.visalo.org/article/budtZuchi.htm>
- โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่. (ม.ป.ป.). *ประวัติโรงเรียน*. สืบค้นจาก <http://tzuchi.ac.th/th/index.php/typography/2014-06-18-01-52-50>
- tzuchithai24. (2017). “*ความรู้คู่คุณธรรม*” โรงเรียนฉือจี้เชียงใหม่. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=RhNtfquflzk>
- tzuchithai24. (2016). *รายการทีวีสีขาว 1 วันในโรงเรียนคุณธรรม ฉือจี้เชียงใหม่*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=GN9fuEunGUg&t=367s>

Tzu Chi Foundation. (2009). *Tzu Chi Missions*. Retrieved from http://www.tzuchi-org.tw/en/index.php?option=com_content&view=article&id=293&Itemid=283&lang=en

Tzu Chi Foundation. (2017). *Tzu Chi Q&A : A Glimpse into the Missions and Spirit of Tzu Chi*. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/0B_SRS2luY6hDTFE2bFR6bVlzZDg/view